

**buiten
beter**

Plan voor Integraal Beheer Openbare Ruimte 2021-2025 Gemeente Rijswijk

Auteurs

Sjaak van der Vlies
Evert Swarts

Datum

13-1-2021

Status

Definitief

Projectleider

Astrid Hoevenagel

Rijswijk

Samenvatting

Rijswijk is een verstedelijkte gemeente met grote landgoederen en parken als groengebieden. Het vooroorlogse Oud Rijswijk vormt de oude kern. Na de oorlog zijn verspreid over de decennia steeds woonwijken bijgebouwd, waardoor er in Rijswijk woonwijken zijn van uiteenlopende leeftijden. De grote hoofdwegen geven de stad structuur en maken van Rijswijk ook een doorreisgemeente. Bedrijventerrein Plaspoelpolder en winkelcentrum In den Bogaard maken Rijswijk commercieel aantrekkelijk.

Beheer in Rijswijk

Om de openbare ruimte in Rijswijk een prettige leefomgeving te laten zijn voor de bewoners, zorgt de gemeente voor beheer en onderhoud. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in Rijswijk is binnen de gemeentelijke organisatie de verantwoordelijkheid van de teams Stadsbeheer en Onderhoud Ruimtelijk Domein (ORD) van het domein Ruimtelijke Ontwikkelingen. Hierbij is het team Stadsbeheer de tactisch beheerder die verantwoordelijk is voor beleid, planningen en projectontwikkeling. ORD is operationeel beheerder, verantwoordelijk voor dagelijks onderhoud en toezicht. De openbare ruimte is opgedeeld in een reeks beheerdomeinen, zoals verharding, groen en meubilair. Voor elk beheerdomein is een verantwoordelijk tactisch en operationeel beheerder. De teams en verantwoordelijke per beheerdomein werken integraal samen aan de openbare ruimte.

Streefkwiteit en ambities

Ten eerste is het van belang dat de openbare ruimte veilig is. Als de openbare ruimte schoon, heel en veilig is, is de basis op orde. Om te zorgen dat de openbare ruimte er prettig uit ziet voor de bewoners van Rijswijk, wordt deze onderhouden naar CROW-richtlijnen van beeldkwaliteit, waarin Rijswijk een niveau B (basiskwaliteit) nastreeft, met accenten op niveau A (hoge kwaliteit). Daarnaast kijkt Rijswijk vooruit. Door ambities uit te spreken en te zorgen dat deze aansluiten bij de wensen van bewoners, werkt Rijswijk aan de leefomgeving van de toekomst. Rijswijk streeft naar Buiten Beter met ambities voor een groene woonstad, een leefomgeving van de bewoners, duurzaamheid en klimaatbestendigheid.

Huidige situatie

Over de breedte wordt de nagestreefde beeldkwaliteit gehaald, met enkele uitzonderingen in onderdelen van groen en meubilair. Met extra aandacht en budget uit het eerder opgestelde groenbeheerplan is de verwachting dat de beeldkwaliteit overall gehaald kan worden. Er is sprake van een onderhoudsachterstand bij verharding, bruggen en beschoeiingen. Het inhalen van deze achterstanden vergt extra investeringsbudget. Samen met het probleem van wortelopdruk bij verharding en vervanging van gasleidingen die in Rijswijk plaats gaat vinden, zijn dit de grootste opgaven voor de komende tijd.

Buiten Beter binnen het budget

Het is mogelijk om te snijden in het budget van het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk. Onderhoud met minder budget betekent lager niveau beeldkwaliteit, waarbij een aanzienlijk deel van Rijswijk moet worden onderhouden op niveau C (sober). De basis is niet meer op orde. Met onderhoud op niveau C zal het beeld slechter worden en de hoeveelheid onderhoudsachterstand toenemen. Het is in ieder geval niet mogelijk om aan de ambities voor een groene woonstad en een betere leefomgeving van de bewoners te werken, omdat dit juist extra inzet vraagt. Werken aan klimaatbestendigheid kan niet worden versneld.

Dit kan wel door vast te houden aan het huidige beheerbudget. Met dit budget is het mogelijk op het huidige niveau voor beeldkwaliteit te blijven onderhouden. Door gericht te beheren is het zelfs mogelijk de meest in het oog springende onderdelen te verbeteren. Door binnen dit scenario te werken aan optimalisatie van de organisatie, integraal werken en extensiever te beheren op onderdelen waar dit mogelijk is, kan budget worden vrijgemaakt om aan de ambities te werken. Er is enige ruimte om de lasten van extra investeringsbudget te dragen voor het inlopen van achterstanden en de opgaven voor de komende tijd het hoofd te bieden.

Inhoud

Samenvatting	2
Inhoud	3
Inleiding.....	4
1. Huidige situatie openbare ruimte	6
2. Ambities voor buiten beter	29
3. Beheermethodiek	38
4. Financiële scenario's beheerkwaliteit.....	44
5. Monitoren en voortgangsbewaking.....	54
Bijlage 1: Doorrekeningen.....	56

Inleiding

Het team Stadsbeheer zorgt voor het integrale beheer van de openbare ruimte. Een mooie taak omdat de leefomgeving een van de belangrijkste gemeentelijke voorzieningen voor haar inwoners en ondernemers is. Het is het visitekaartje voor Rijswijk. Belangrijk in de emotionele afweging die mensen op zoek naar een woning of werklocatie maken. Met een goed beheerde leefomgeving is Rijswijk een aantrekkelijke groene stad die klaar is voor de toekomst.

Dit is een plan voor het Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR). De openbare ruimte is alles wat zich buiten bevindt en wordt beheerd door de gemeente, zoals parken, wegen, bruggen, water, meubels en speelplekken. Het beheer van de openbare ruimte is een van de hoofdtaken van de gemeente. Steeds meer is de openbare ruimte een verlengstuk van de huiskamer geworden, waar mensen samenkomen voor ontmoeting en recreatie. De openbare ruimte wordt daarom steeds vaker de leefomgeving genoemd.

In het beheer worden onderdelen van de leefomgeving, zoals groen en wegen, vaak afzonderlijk benaderd. Vanuit een groen- of civieltechnische achtergrond zijn er veel verschillen in de manier van beheer. Wanneer we de openbare ruimte als leefomgeving benaderen heeft het veel toegevoegde waarde om integraal naar de openbare ruimte te kijken. In een park of plein komen groen, verharding, meubilair en water allemaal samen. Voor die integrale benadering is het nodig om een visie en plan te hebben voor de leefomgeving als geheel en handvatten te bieden voor beheer waarbij over de technische grenzen heen wordt gekeken. Dat gebeurt in dit IBOR-plan.

De openbare ruimte is omvangrijk. Het gaat over heel veel vierkante meters wegen en groen. Maar ook om heel veel bruggen, lichtmasten, bankjes, speeltoestellen en bomen. Om al die elementen goed en kosteneffectief te onderhouden, en soms te vervangen, is een zeer scherp bewustzijn nodig van de kwaliteit in relatie tot de kosten. Het IBOR-plan bevat daarom ook een berekening van het benodigde budget bij het nastreven van gekozen ambities en vergelijkt dit met de huidige budgetten.

Doelstelling

Het doel van dit IBOR-plan is om keuzes te maken in de kwaliteit en kosten van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het koppelt daarom de huidige kwaliteit, ambities en beheerkosten aan elkaar. Het helpt het bestuur inzicht te krijgen in de gevolgen van de beleidskeuzes. De geldigheidsduur van het IBOR-plan is in ieder geval vijf jaar. Na deze vijf jaar wordt het plan, wanneer nodig, geactualiseerd.

Een ander belangrijk doel is om het integraal werken te versterken en slim om te gaan met kosten. Dit plan is daarom overkoepelend en geeft doelstellingen en kaders die invloed hebben op alle beheercategorieën en de relaties daartussen. Het vormt de basis voor het opstellen van beheerplannen en meerjarenplannen per beheercategorie (zoals groen, verharding, meubilair e.d.), de uitvoeringsovereenkomsten met aannemers en het monitoren van de gekozen beheerkwaliteit. Daarmee is het IBOR-plan richtinggevend voor de beheerders van de gemeente.

Beleidskaders

Het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk is ondergebracht in het domein Ruimtelijke Ontwikkelingen bij de teams Stadsbeheer en Onderhoud Ruimtelijk Domein. Binnen deze teams werken beleidsmedewerkers, beheerders en projectmanagers op strategisch, tactisch en operationeel niveau aan het beheer van de openbare ruimte. Dit doen zij aan de hand van beleidsplannen, beheerplannen en meerjarenplanningen die voor elk van de beheerdomeinen worden opgesteld. Om het beheer op strategisch niveau meer richting te geven en te sturen op ambities, is er behoefte aan een plan dat als een paraplu functioneert voor de beleids- en beheerplannen per beheerdomein. Een plan dat de visie en ambities van de gemeente vertaalt naar het beheer van de openbare ruimte. Het IBOR-plan is deze paraplu boven de verschillende beheerdomeinen.

Wettelijke kaders

Er bestaat geen specifieke wet die bepaalt hoe de openbare ruimte beheerd moet worden. Wel bestaat er een 'zorgplicht'. De gemeente kan aansprakelijk gesteld worden bij onvoldoende 'zorg'. De centrale gedachte is dat de beheerder vanuit zijn zorgplicht verantwoordelijk is voor het uitvoeren van voldoende onderhoud. Bij geschillen ligt de bewijslast bij de gemeente. Zij moet aantonen dat het beheer en onderhoud met optimale zorg is uitgevoerd. Het is daarom van groot belang het beheer op orde te hebben. Voor verschillende beheerdomeinen zijn aanvullende juridische kaders. Deze worden in de beheerplannen nader benoemd.

Leeswijzer

Het IBOR-plan is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt de huidige situatie van de openbare ruimte in Rijswijk beschreven. Op basis van informatie en onderzoek ziet u in dit hoofdstuk wat de omvang is van het beheerde areaal in de gemeente en aan welke kwaliteitseisen dit voldoet. Het hoofdstuk sluit af met een selectie van enkele belangrijke uitdagingen in het beheer voor de komende jaren.

In hoofdstuk 2 draait het om de ambities van de gemeente Rijswijk voor het beheer van de openbare ruimte. Daarom worden gemeente brede ontwikkelingen en thema's in het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk vertaald naar ambities voor de openbare ruimte. Deze ambities zijn doelstellingen om te werken aan een wensbeeld voor de leefomgeving van Rijswijk. Op strategisch niveau vormt dit hoofdstuk de paraplu voor de beleidsplannen van de beheerdomeinen.

Hoofdstuk 3 geeft aan hoe het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Rijswijk is geregeld. De beoogde taken en werking van de organisatie, zoals de teams Stadsbeheer en de ORD, worden uiteengezet. De beheercyclus laat zien hoe een jaar beheren er uit ziet. Dit hoofdstuk is een paraplu voor de beheerplannen van de verschillende beleidsdomeinen. Het uiteenzetten van de werkwijze binnen het beheer van de openbare ruimte geeft handvatten voor integraal werken aan de beheerambities.

Hoofdstuk 4 verbindt de huidige situatie van de openbare ruimte (hoofdstuk 1) en de ambities in Rijswijk voor de openbare ruimte (hoofdstuk 2) aan budgetten. Er worden drie scenario's gepresenteerd met een verschillend budget. Bij elk scenario wordt uiteengezet welke gevolgen een keuze voor het scenario heeft voor de openbare ruimte in Rijswijk. Voor het maken van een weloverwogen keuze worden de benodigde budgetten vergeleken met het huidige budget voor het beheer van de openbare ruimte. Dit hoofdstuk geeft het bestuur de inzichten om een keuze te maken voor het beheer van de leefomgeving voor de periode 2021-2025.

1. Huidige situatie openbare ruimte

Het IBOR zet de hoofdlijnen voor het beheer van de openbare ruimte uit voor de komende jaren. Om hier een plan voor te maken, is het belangrijk om te weten hoe het er nu voor staat. Wat beheert de gemeente in het groen, in verharding, of in meubilair? Hoe zit het met de kwaliteit? Hoe verhoudt zich dat tot wat er wordt nagestreefd? Wat staat ons te doen? Dit zijn vragen die in dit hoofdstuk worden beantwoord.

Er is op twee manieren structuur aangebracht. Ten eerste is Rijswijk opgedeeld in enkele geografische gebieden, die zijn gebaseerd op hun functie en in het geval van woongebieden op hun leeftijd. De precieze indeling van de gebieden staat in paragraaf 1.1. Ten tweede is het beheer van de openbare ruimte opgedeeld in enkele beheerdomeinen, zoals groen, verharding en verlichting. Een overzicht van de domeinen staat in paragraaf 1.2.

Vanaf paragraaf 1.3 worden de vragen met betrekking tot de huidige situatie beantwoord. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting van de belangrijkste opgaven per beheerdomein.

1.1. Opbouw wijken en stad

Rijswijk is een sterk verstedelijkte gemeente met een toonaangevend bedrijventerrein en grote parken. De woongebieden zijn in de vorige eeuw in verschillende perioden bijgebouwd. Elk type gebied heeft een eigen dynamiek. Beheer is niet hetzelfde in de hele gemeente. Daarom is voor het IBOR een indeling gekozen in gebieden die we onderscheiden in hun huidige staat en in de ambities voor de leefomgeving. Deze gebieden worden structuurelementen genoemd.

De onderscheiden structuurelementen zijn centrumgebieden, bedrijventerreinen, hoofdwegen, woonwijken, parkzones en buitengebied/overig. Onderdeel van deze gebieden zijn de buitenruimtes die in het beheer zijn van de gemeente Rijswijk.

In woonwijken is ervoor gekozen om onderscheid te maken naar de ouderdom van de woonwijk. Dit biedt in het IBOR mogelijkheden om keuzes te maken voor specifieke typen woonwijken. Hierin zijn vier categorieën onderscheiden: Oud-Rijswijk, vroeg naoorlogse wijken, laat naoorlogse wijken en RijswijkBuiten (zie tabel 1). Vanwege de afwijkende bodemgesteldheid (zandgrond) op de landgoederen, zijn de parkzones opgesplitst in landgoederen en parken.

Structuurgebied	Beschrijving en onderdelen
<i>Centrumgebieden</i>	Twee gebieden zijn aangewezen als centrumgebied: - Het oude centrum in Oud-Rijswijk - Winkelcentrum In de Bogaard
<i>Bedrijventerreinen</i>	De bedrijventerreinen zijn de volgende buurten: - Broekpolder, - Hoornwijck, - Plaspoelpolder,
<i>Buitengebied/overig</i>	Rijswijk kent weinig buitengebied. De volgende gebieden zijn aangewezen als buitengebieden: - Kraayenburg, - Pasgeld.
<i>Hoofdwegen</i>	Rijswijk wordt gekenmerkt door enkele grote doorgaande wegen. Deze worden gerekend tot de hoofdwegen van de gemeente. De A4 is een Rijksweg en daarom geen onderdeel van de gemeentelijke hoofdwegen. De hoofdwegen zijn:

	- Prinses Beatrixlaan - Huis te Landelaan - Volmerlaan - Schaapweg - Sir Winston Churchilllaan - Generaal Spoorlaan - Generaal Eisenhowerplein - Huis ter Nieburchlaan - Burgemeester Elsenlaan - Veraartlaan - Visseringlaan - Diepenhorstlaan - Laan van Hoornwijck - Lindelaan - Haagweg
<i>Woonwijken 1: Oud-Rijswijk</i>	Dit zijn de oudste woongebieden van Rijswijk. Het betreft de woonwijken van de buurten: - Bomenbuurt, - Cromvliet, - Havenkwartier, - Leeuwendaal, - Oud-Rijswijk, - Rembrandtkwartier en - Welgelegen.
<i>Woonwijken 2: Vroeg naoorlogs</i>	Deze wijken zijn gebouwd tussen 1945 en 1970. Het betreft de woonwijken van de buurten: - Artiestenbuurt, - Huis te Lande, - Kleurenbuurt, - Muziekbuit, - Stationskwartier en - Te Werve.
<i>Woonwijken 3: Laat naoorlogs</i>	Deze wijken zijn gebouwd tussen 1970 en 2000. Het betreft de woonwijken van de buurten: - Eikelenburg, - Hoekpolder, - Ministerbuurt, - Presidentenbuurt, - Stervoorde, - Strijp en - Vrijenban.
<i>Woonwijken 4: RijswijkBuiten</i>	Deze wijken zijn gebouwd tussen 2000 en het heden. In RijswijkBuiten is Sion nog in aanbouw. Het betreft de woonwijken van de volgende buurten: - Sion, - 't Haantje (projectnaam Parkrijk). Voor Pasgeld zijn de plannen nog in ontwikkeling. Pasgeld hoort daarom nu bij structurelement <i>buitengebied/overig</i>.

<i>Parkzones 1: Landgoederen</i>	De landgoederen bevinden zich in het noorden van Rijswijk. Het betreft landgoederen die zich bevinden op zandafzettingen die nu veelal dienst doen als park. Het betreft de parkzones van de volgende buurten: - Julianapark, - Overvoorde, - Spoorzicht, - Te Werve (Rijswijkse Bos) en - Welgelegen.
<i>Parkzones 2: Parken</i>	De parken bevinden zich aan de zuidzijde van de gemeente. Het betreft de volgende gebieden: - Elsenburg (incl. - Hoekpolder en - Wilhelminapark.

Tabel 1. Indeling structuurgebieden gemeente Rijswijk.

Figuur 1. Centrumgebied Herenstraat.

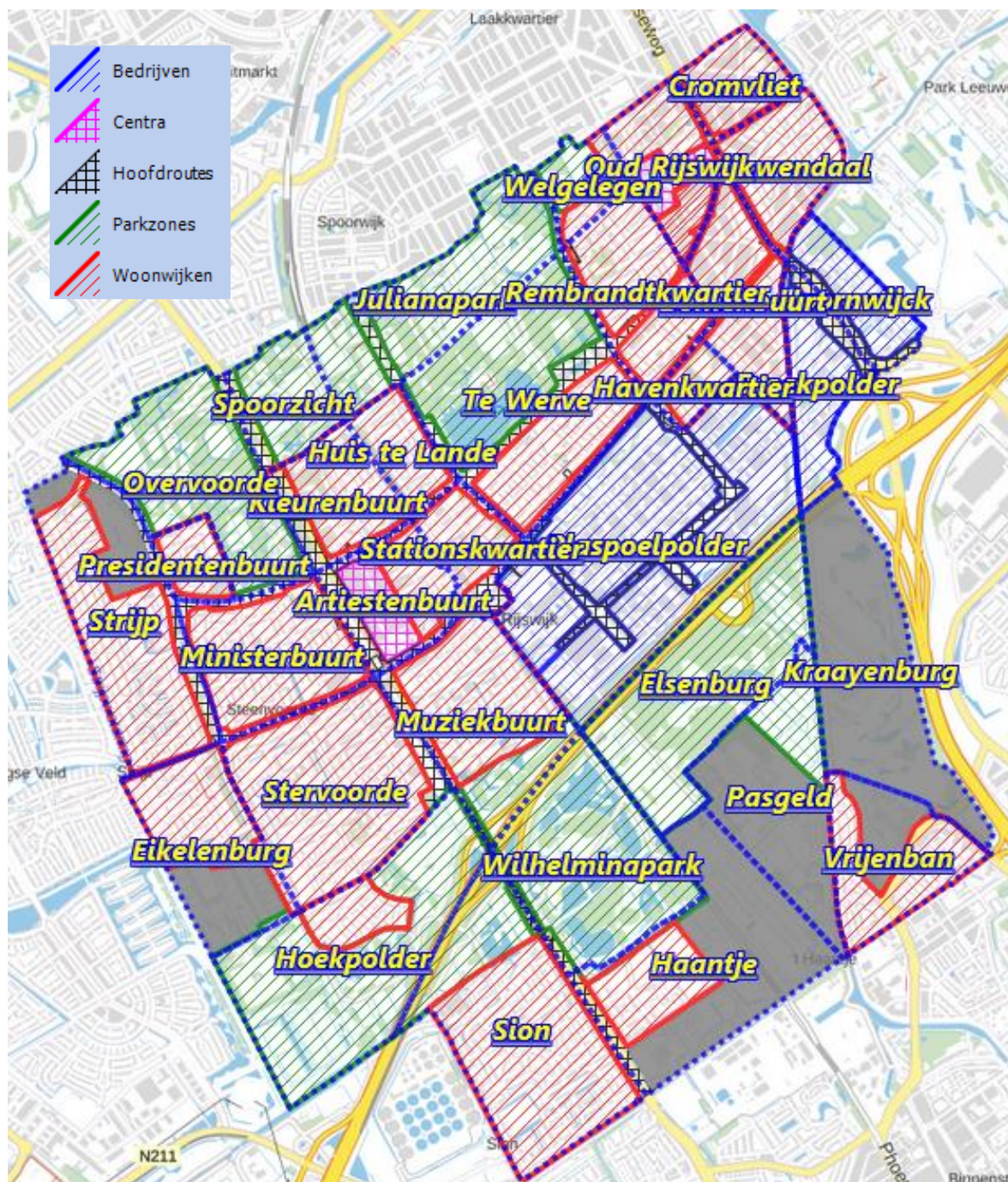

Figuur 2. Rembrandtkwartier: Oud Rijswijk.

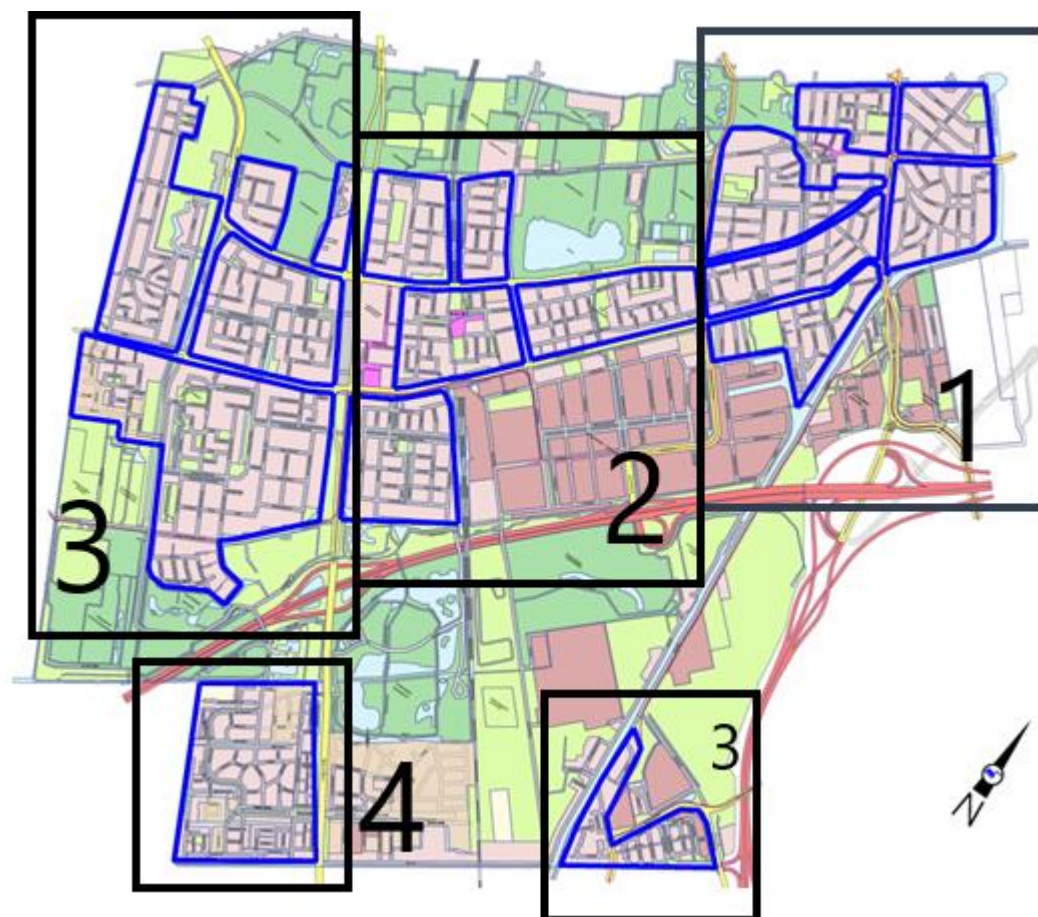
Figuur 3. Strijp: laat naoorlogs.

Figuur 4. De structuurgebieden in Rijswijk. De grijze gebieden zijn buitengebied/overig, met uitzondering van de volkstuinten in Eikelenburg en de golfbaan. Deze zijn niet in beheer van de gemeente.

Figuur 5. Onderscheiden woonwijken.

1.2. Overzicht areaal openbare ruimte Rijswijk

Het beheer van de openbare ruimte is opgedeeld in verschillende beheerdomeinen. Elk beheerdomein vormt een technisch afgekaderde categorie van objecten. Hoewel de beheerobjecten voor elke gemeente grotendeels overeenstemmen, kent elke gemeente een eigen indeling gebaseerd op de structuur van de organisatie en de focus op, of omvang van, bepaalde beheerdomeinen. In Rijswijk worden de volgende beheerdomeinen onderscheiden.

Begroting groen	Begroting wegen	Begroting riolering	Overig
Groen	Verharding	Riolering	Overig meubilair
Water	Civiele kunstwerken		Reiniging
Spelen	Openbare verlichting		
	Verkeersregelinstanties		

Tabel 2. De beheerdomeinen gehanteerd in de openbare ruimte in Rijswijk, gesorteerd naar hun plaats op de begroting. Beheerobjecten en oppervlakten vormen het areaal van een beheerdomein. De hoeveelheid areaal in Rijswijk is in kaart gebracht met de meest actuele informatie die beschikbaar is in de organisatie. Het betreft dus een overzicht van het huidige areaal. Een totaaloverzicht van het areaal staat in tabel 2. Voor reiniging is geen areaal opgenomen, reiniging heeft betrekking op het schoonhouden van het groen- en verhardingsareaal. Het areaal van het beheerdomein riolering is wel in dit overzicht opgenomen. Echter wordt in dit IBOR maar beperkt aandacht besteed aan het beheer van riolering. Het beheer van riolering vindt plaats in een samenwerkingsverband

met meerdere gemeenten. De ambities en het beheer van de riolering worden bij het opstellen van het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld.

Later in dit hoofdstuk wordt per beheercategorie in meer detail op de hoeveelheid en de kwaliteit van het areaal ingegaan.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Onderhoud type	Eenheid	Totaal
GROEN			CIVIELE KUNSTWERKEN		
BOMEN	stuk	30800	BRUGGEN	stuk	145
BOSPLANTSOEN	are	8360	WATERELEMENT	stuk	4
SIERPLANTSOEN	are	2730	WATERBOUWKUNDIG		
GRAS & KRUIDACHTIGEN	are	19770	Duiker	stuk	636
LANDSCHAPPELIJKE BEPLANTING			Houten stuw	stuk	94
VERHARDING			Stalen keerwand	m1	6484
GESLOTEN VERHARDING	are	8190	Tunnel	stuk	2
OPEN VERHARDING	are	17120	MEUBILAIR		
HALFVERHARDING	are	46	STRAATMEUBILAIR		
Belijning	km	156	Afvalbakken	stuk	1031
Markering	m2	3440	Banken	stuk	891
WATER			Palen	stuk	3250
Lichte beschoeiing (hout)	m1	63725	Hekwerk	m1	10000
Natuurvriendelijke oever	are	1079	SPEELVOORZIENINGEN		
Sloten en watergangen	m1	63500	Speeltoestellen	stuk	689
Te baggeren sloten	are	2277	Valondergrond	m2	24020
RIOLERING			OPENBARE VERLICHTING	stuk	9600
KOLKEN EN PUTTEN			Lichtmast + armatuur	stuk	7800
Trottoir- en straatkolken	stuk	41616	Lichtmast + ledarmatuur	stuk	1800
Inspectieputten	stuk	2848	VERKEERSMEUBILAIR		
Lijngoten	m1	1687	Verkeersregelinstantie	stuk	51
VRIJVAL RIOLERING - GEMENGD	m1	92520	Bebording	stuk	9143
VRIJVAL RIOLERING - GESCHIEDEN	m1	127580			
DRUKRIOLERINGEN	m1	20000			
PERSRIOLERING	m1	18110			
POMPUNITS EN GEMALEN	stuk	126			
DRAINAGE	m1	6000			

Tabel 3. Overzicht van het huidige areaal in de gemeente Rijswijk.

1.3. Inventarisatie beheerdomeinen

Voor de inventarisatie van de beheerdomeinen is gebruik gemaakt van de informatie die beschikbaar is binnen de gemeentelijke organisatie. Hiervoor zijn de beschikbare beleids- en beheerplannen en vervangingsplanningen gebruikt. De gemeente maakt voor het gegevensbeheer in de openbare ruimte gebruik van het beheersysteem *gisib*. Aanvullend zijn interviews uitgevoerd met beheerders van Stadsbeheer en de buitendienst om areaalgegevens, kwaliteit en opgaven te verifiëren en aan te vullen.

Tenzij anders aangegeven is het beheersysteem leidend voor de hoeveelheden areaal in de gemeente, omdat het systeem met een grotere frequentie wordt bijgewerkt dan beheerplannen. De areaalgegevens zijn besproken met beheerders en de buitendienst.

Voor de kwaliteit van het areaal zijn inspecties, die vaak onderdeel zijn van beheerplannen, de leidraad. Aanvullend heeft voor het IBOR een beeldkwaliteitsschouw plaatsgevonden in maart en juni 2020, die dit jaar nog tweemaal zal plaatsvinden. Deze schouw geeft op het gebied van groen, verharding, civiele kunstwerken en meubilair de visuele onderhoudskwaliteit in beeld.

Voor het identificeren van opgaven is vergeleken met de nagestreefde kwaliteit en is gekeken naar beheerplannen en vervangingsplanningen.

In de volgende paragrafen wordt elk beheerdomein geïnventariseerd. Voor elk beheerdomein wordt aangegeven welke bronnen hebben bijgedragen aan de inventarisatie. Het areaal wordt in kaart gebracht en in een tabel samengevat. Hierna wordt de kwaliteit van het areaal beschreven. Elk beheerdomein sluit af met 'opgaven.'

Hierin wordt de huidige kwaliteit vergeleken met de nagestreefde kwaliteit. Dit geeft een overzicht van eventuele achterstanden. Samen met concrete onderhouds- en vervangingsplanning geeft dit een overzicht van de opgaven die actueel zijn in het beheerdomein.

Groen

Het areaal voor het beheerdomein groen is in het kader van het beheerplan 2020-2023 in kaart gebracht. De gegevens uit het beheerplan zijn het uitgangspunt voor de inventarisatie van dit beheerdomein, waar nodig aangevuld met informatie uit het beheersysteem en de beeldkwaliteitsschouw. De gebruikte bronnen voor het beheerdomein groen zijn:

- Groenbeheerplan 2020-2023, Antea Groep
- Beheersysteem *gisib*
- Beeldkwaliteitsschouw openbare ruimte maart en juni 2020, iFocus

Areaal

Het areaal is bekend in het beheersysteem *gisib*. Het areaal bestaat hoofdzakelijk uit bomen en vakken met bosplantsoen, beplanting en gras. Een overzicht van het areaal per structuurgebied staat in tabel 4. In de gemeente Rijswijk staan bijna 31.000 bomen en vinden we ruim 300 hectare groenvakken.

Onderhoud type		Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig
				Landgoederen	Parken				Oud Rijnswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijnswijkBuiten	
GROEN													
	BOMEN	stuk	30800	4148	5877	1171	5409	287	3535	3197	5191	1066	919
	BOSPLANTSOEN	are	8360	3280	4200	190	360	0	0	10	120	0	200
	SIERPLANTSOEN	are	2730	180	100	140	600	30	420	500	680	40	40
	GRAS & KRUIDACHTIGEN	are	19770	3060	8330	460	2810	40	560	910	1950	580	1090
ONKRUIDBESTRIJDING VERHARDING													
	Onkruid open verharding	are	17160	640	608	1000	2672	547	2736	3060	4594	794	510
	Onkruid gesloten verharding	are	8190	489	1212	1012	3212	25	171	214	764	612	479

Tabel 4. Huidig areaal beheerdomein groen gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

Als onderdeel van het groenbeheerplan is er gekeken naar de kwaliteit van het groen. Daaruit blijkt dat in en rond de centrumgebieden het groen een indruk geeft van A-kwaliteit. Nieuwe buurten ogen strak en schoon, maar plaatselijk op andere locaties lijken er vergeten stukken groen te zijn, zoals rond het stationsgebied. In 2020 heeft voor het IBOR een schouw van de openbare ruimte plaatsgevonden. Hieruit komen enkele aandachtspunten naar voren. Voor beplanting, gras en bomen wordt de kwaliteit nu nader bekeken.

Onkruid in beplanting en vitaliteit van het groen werden als onvoldoende beoordeeld in het groenbeheerplan. Ook bij de schouw in 2020 scoort onkruid in beplanting laag, evenals kaal oppervlak in bodembedekkers en overgroei van randen. Over het geheel scoort beplanting tijdens de opname een B-kwaliteit. De beeldkwaliteit staat in de zomermaanden onder druk. Vanwege minder beschikbare inzet van arbeid in die periode wordt regelmatig een C-score gehaald.

In het groenbeheerplan werd een aanzienlijk deel van de bomen op het gebied van vitaliteit als onvoldoende beoordeeld. 21% van de bomen verdient aandacht. Bij de schouw in 2020 is gekeken naar waterlot (wildgroei van takjes aan de boomstam) en takvrije zone bij voet- en fietspaden. Deze zijn beide beoordeeld met een D-kwaliteit. Op een aantal plaatsen, waaronder Oud-Rijswijk, zorgen bomen in verharding voor oneffenheden door wortelopdruk. Dit duidt op problemen in de ondergrondse groeiomstandigheden. Bosplantsoen is niet beoordeeld.

In het groenbeheerplan wordt kruidenrijk of ruw gras als onvoldoende beoordeeld. In de schouw van 2020 is gras als onvoldoende beoordeeld, door lage score op grashoogte en kaal oppervlak. Het valt op dat er regelmatig onkruidgroei rondom obstakels is, in het beeld en de beleving scoort dit negatief.

Rijswijk kent grote parkgebieden. Deze zijn in basis niet verschillend van het overige groen. Vanuit de buitendienst wordt aangegeven dat er de focus ligt op klein onderhoud en er geen duidelijk beleid of een onderhouds-planning is voor groot onderhoud en vervanging. Dit leidt tot achterstanden in de parken.

Onkruid op verharding is beoordeeld op B-kwaliteit.

Ambities en opgaven

In het kader van het groenbeheerplan is de ambitie uitgesproken om het groen over de gehele breedte weer naar B-kwaliteit te brengen. Voor centra is de ambitie A-kwaliteit.

In het groenbeheerplan werd al vastgesteld dat die ambitie in 2019 niet werd gehaald. Ook bij de schouw in het kader van het IBOR scoren bomen en gras over het algemeen een C/D-kwaliteit. Het is dus nog een opgave om de kwaliteit naar B te brengen.

De areaalgegevens en de kwaliteit van het groen zijn niet structureel goed in beeld. Daarom is het nodig de areaalgegevens op orde te brengen en de beeldkwaliteit blijvend in de gaten te houden. Vanaf 2020 wordt de beeldkwaliteit ook gemeten door het team Onderhoud Ruimtelijk Domein.

In het groenbeheerplan zijn acties gedefinieerd om de organisatie van het groenbeheer te verbeteren. Deze acties worden in de planperiode van het beheerplan geïmplementeerd.

Er is een reservering voor vervangingen in het groen, maar die lijkt onvoldoende. Ook vindt in de parken niet altijd groot onderhoud plaats. Om het groene karakter van Rijswijk te behouden is het nodig om groot onderhoud en vervangingen te plannen om achterstanden te voorkomen.

Verharding

Verharding is het beheerdomein dat de wegen, markeringen en bebording omvat. In 2019 heeft een inspectie van wegen en markeringen plaatsgevonden. Deze inspectie is uitgangspunt voor de inschatting van het areaal en de kwaliteit, waar nodig aangevuld met gegevens uit het beheersysteem. De gebruikte bronnen zijn als volgt.

- Beheerrapportage Wegenonderhoud 2020-2024 inclusief visuele inspectie 2019, BTAdvies.
- Strategisch Beheerplan Wegen 2017-2021, Arcadis.
- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk
- Beheersysteem markeringen *geoentry* in gebruik door gemeente Rijswijk
- Asfaltprogramma fietspaden, stroken en fietsstraten 2022-2035

Areaal

Het verhardingsareaal is bekend in het beheersysteem *gisib*. Verharding bestaat uit gesloten verharding, open verharding, halfverharding en zand- en houtsnipperpaden. Onder verharding valt ook de markering op de verharding en de bebording. Een overzicht van het areaal per structuurgebied vindt u in tabel 5.

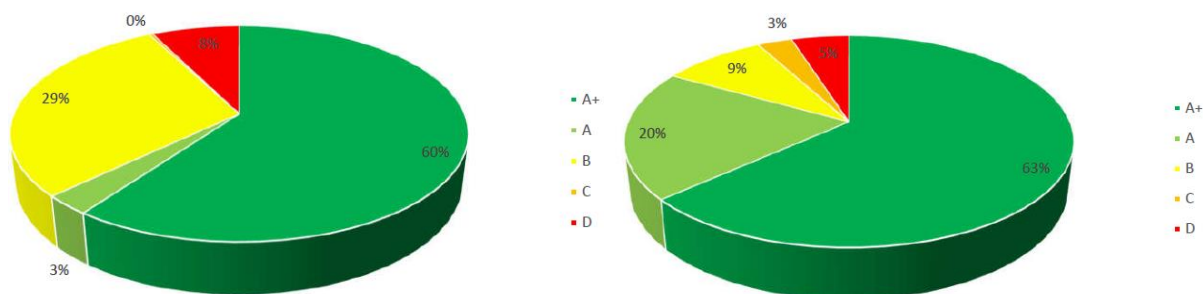

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig	
			Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten		
VERHARDING													
GESLOTEN VERHARDING	are	8190	490	1210	1010	3210	30	170	210	760	610	480	
OPEN VERHARDING	are	17120	630	600	1000	2660	550	2740	3050	4590	790	510	
HALFVERHARDING	are	46	9	12	0	8	0	0	6	3	8	0	
ONVERHARD-ZAND	are	27	0	9	0	0	0	0	0	16	2	0	
HOUTSNIPPERPADEN	are	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
VOORZIENINGEN													
Belijning	km	156	9	23	19	61	1	3	4	15	12	9	
Markering	m2	3440	205	509	425	1349	11	72	90	321	257	201	
Bebording	stuk	9143	197	313	785	2077	318	1440	1016	1798	938	261	

Tabel 5. Huidig areaal beheerdomein verharding gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

Als onderdeel van de beheerrapportage 2020-2024 zijn in 2019 de wegen visueel geïnspecteerd. De resultaten staan in figuur 6.

Figuur 6. Resultaat visuele inspectie wegen 2019. Links elementverharding, rechts asfalt.

D-kwaliteit vereist direct onderhoud, C-kwaliteit vereist onderhoud binnen 2 jaar en B-kwaliteit vereist onderhoud binnen vijf jaar. Daarmee duidt een D-score op achterstallig onderhoud. Bij asfalt gaat het met name om rafelingen, randschade en scheurvorming. Bij elementverharding betreft het relatief veel matige en ernstige oneffenheden. Deze kunnen voor onveilige situaties zorgen. Bij betonverharding is geen achterstallig onderhoud.

Uit de schouw van de openbare ruimte in 2020 blijkt dat de zichtbaarheid van de markering onvoldoende is, met name op bedrijventerreinen. Op diverse plekken is geconstateerd dat in elementverharding geplaatste bomen zorgen voor oneffenheden door wortelopdruk. Er wordt ad hoc beheerd op basis van meldingen en er zijn geen signalen dat dit een onvoldoende kwaliteit oplevert.

Ambities en opgaven

Het uitgangspunt bij verharding is het beperken van de veiligheidsrisico's. Kwaliteit C is daarom acceptabel, als herstelwerkzaamheden dan ook worden gepland. In centra wordt naar kwaliteit B gestreefd. Voor bebording en belijning wordt risico gestuurd gewerkt: als er iets mankeert, wordt dit verholpen. Hiervoor is geen kwaliteitsniveau gedefinieerd.

De resultaten van visuele inspectie laten zien dat vijf procent van de asfaltverharding en acht procent van de elementverharding te maken heeft met een directe onderhoudsachterstand door matige of ernstige schades. Om risico's op ongelukken en ongevallen met letsel te verminderen is het nodig deze spoedig te herstellen. Het gaat om de wegvakken met kwaliteit D. Voor asfaltverharding betekent dit een opgave van 32.095 m² verdeeld over 110 wegvakken en voor elementverharding is dit een opgave van 103.915 m² verdeeld over 514 wegvakken. De verwachting is dat een grotere hoeveelheid asfalt aan onderhoud of reconstructie toe is, dan blijkt uit de visuele inspectie. Nader technisch onderzoek is daarom nodig.

De zichtbaarheid van markering is een aandachtspunt. Markeringen worden geïnspecteerd, maar scoren nog onvoldoende. Voor de veiligheid is het belangrijk te zorgen dat minimaal 90% voldoet aan B-kwaliteit. Hiervoor wordt extra budget aangevraagd.

In veel straten met elementverharding is wortelopdruk een probleem. Bomen die in de verharding geplaatst zijn, zoeken ruimte naar boven en zorgen daarmee voor oneffenheden. Dit levert gevaarlijke situaties op. Herstellen van de verharding is geen duurzame oplossing. Een oplossing in samenwerking met groenbeheer is aan te raden. Het heroverwegen van boomspiegels, plaatsing van bomen of het profiel van straten kan daar onderdeel van zijn.

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar meerdere onderhoudsproblemen samenkomen. Het gaat op locaties waar de riolering, de kabels en leidingen en de bomen moeten worden vervangen. De boomwortels veroorzaken complicaties zoals wortelopdruk welke niet meer te herstellen zijn met kleine onderhoudsmaatregelen. Bij de herinrichting verbeteren we de (verkeers)veiligheid en de leefomgeving. We creëren een openbare ruimte met een goede balans tussen groen, verharding en verlichting. Hierbij houden we rekening met een toekomstbestendige ondergrondse infrastructuur. Het betreft de projecten aan de Karel Doormanlaan, de Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de Steenlaan, de Tulpstraat en Julianastraat.

Voor het realiseren van de ambities op bereikbaarheid per fiets worden bestaande fietspaden verbeterd om ze onderdeel te maken van sterfietsroutes in de regio. In de periode 2022-2035 wordt aan de hand van het *Asfaltprogramma fietspaden, stroken en fietsstraten 2022-2035* 17 kilometer aan fietspad verbeterd.

In 2020 is op locaties met een hoge prioriteit al begonnen met het herstel van onveilige situaties door achterstalig onderhoud in elementverhardingen en wegmarkeringen. Er blijft wel een achterstand.

Water

Onder het beheerdomein water verstaan we het beheer aan watergangen, vijvers en oevers. Het betreft hier met name onderhoud aan beschoeiingen en het baggeren van watergangen. Voor de inventarisatie van dit beheerdomein zijn de volgende bronnen gebruikt.

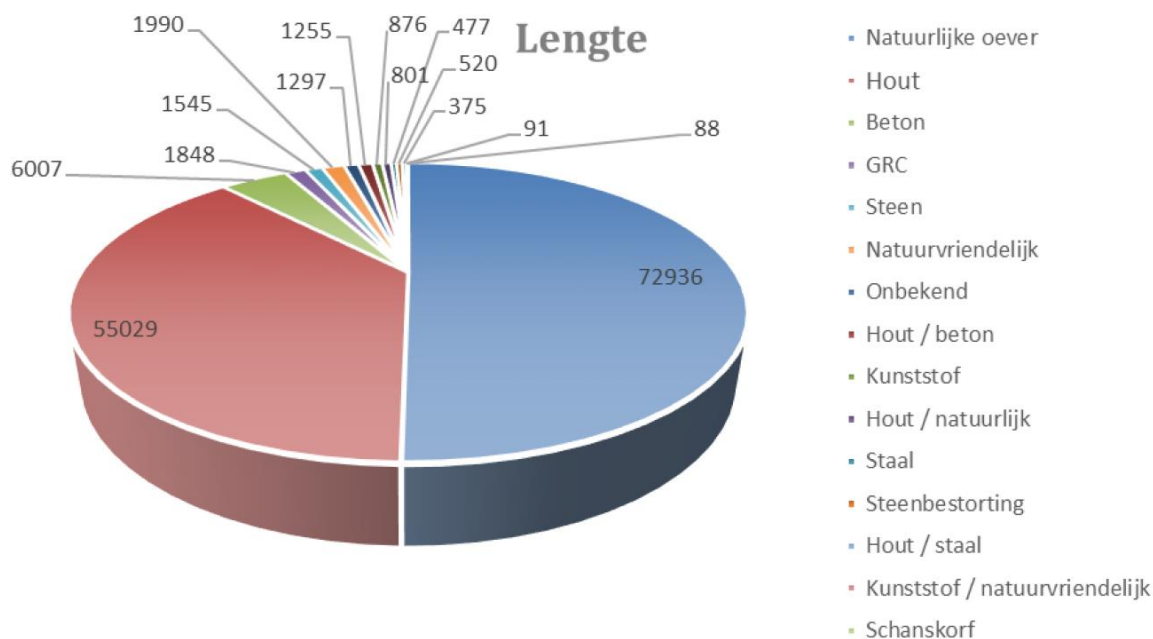
- Beheerplan oevers 2019-2023
- Baggerplan 2017-2023
- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk

Areaal

Het areaal beschoeiingen is uitgebreid in kaart gebracht voor het beheerplan oevers 2019-2023. In totaal gaat het om 145 kilometer. Hieruit blijkt dat er een groot aantal typen oeverbekleding wordt gebruikt in Rijswijk (zie figuur 7). Natuurlijke oevers zijn oevers waar géén oeverbekleding aanwezig is. Voor de inventarisatie van het areaal per structuurgebied in tabel 6 is geen onderscheid gemaakt tussen typen oeverbekleding en zijn natuurlijke oevers niet meegenomen. Hiervoor is het bekende areaal uit het beheersysteem gebruikt.

Natuurvriendelijke oevers zijn groenstroken langs watergangen die gericht zijn op het versterken van de biodiversiteit van planten en dieren langs het water. Deze hebben soms een bijzondere inrichting en worden anders beheerd dan normale oevers, met name in het maaibeheer.

De te baggeren sloten zijn in beeld gebracht in het *Baggerplan 2017-2023*. Niet alle watergangen in de gemeente Rijswijk worden gebaggerd door de gemeente. Er zijn afspraken met het Waterschap over de verdeling van de baggertaken. De te baggeren sloten in het areaaloverzicht van tabel 6 beslaan de watergangen waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor baggeren en voor transport en verwerking van slib. Aanvullend is de gemeente verantwoordelijk voor transport en verwerking van slib van 78,6 kilometer aan watergangen die door het Hoogheemraadschap van Delfland worden gebaggerd.

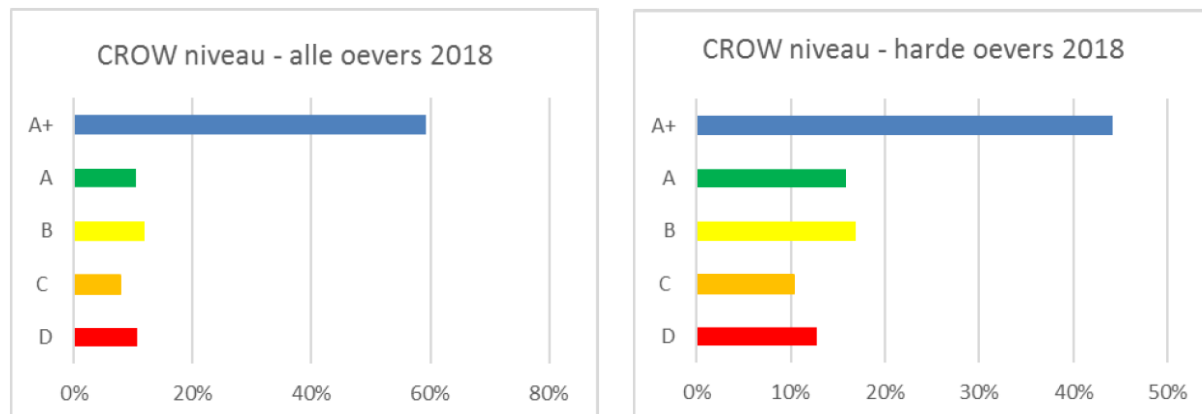
Figuur 7. Typen en hoeveelheid (meter) oeverbekleding in de gemeente Rijswijk (bron: Beheerplan Oevers 2019-2023).

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig	
			Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten		
WATER													
	OEVERS												
	Lichte beschoeiing (hout)	m1	63725	17373	11248	5126	8206	0	1228	7498	10426	903	1717
	Natuurvriendelijke oever	are	1079	644	90	78	104	0	0	47	116	0	0
WATERGANGEN EN VIJVERS		m1	63500	12480	22450	630	2330	0	340	120	3740	5720	15690
WATERBODEM													
	Te baggeren sloten	are	2277	383	1129	101	78	0	40	7	143	197	200

Tabel 6.Huidig areaal beheerdomein water gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

De kwaliteit van oevers is voor het beheerplan in kaart gebracht. De resultaten staan in figuur 8.

Figuur 8. Kwaliteit beschoeiingen (uit beheerplan oevers 2019-2023).

De natuurvriendelijke oevers hebben veelal een kwaliteit A of A+. De overige oevers, de harde oevers, voldoen voor een groot deel aan kwaliteit B. Echter is 23% van een lagere kwaliteit dan B. Het aantal meldingen over oevers is laag, maar neemt wel toe. De kwaliteit is ten opzichte van eerdere metingen achteruitgegaan. De veiligheidsrisico's door verzakkende wegen nemen toe.

In deze kwaliteitsmeting zijn de natuurlijke oevers, oevers zonder beschoeiing, niet meegenomen. Ten opzichte van 2011 is er door natuurlijke degradatie van houten beschoeiingen 8,9 kilometer aan natuurlijke oevers bij gekomen. Dit betekent een vervangingsachterstand in beschoeiingen van 8,9 kilometer. Het is mogelijk dat voor een deel van deze oevers geldt dat deze permanent kunnen worden omgevormd tot natuurlijke over (geen beschoeiing). Dit vergt nader onderzoek.

Ambities en opgaven

- Het streven voor oevers is kwaliteit B. Dit wordt niet gehaald en er is sprake van een neerwaartse trend. Er is dus sprake van achterstanden. Het beheerplan oevers is niet met bijbehorend budget vastgesteld. Het is dus een opgave om deze achterstanden weg te werken, de veiligheidsrisico's terug te brengen en de oevers naar kwaliteit B te brengen.
- De oevers die zijn vervallen tot natuurlijke oevers kunnen op sommige plaatsen, zoals in het buitengebied en parken, zo blijven. Het is belangrijk in beeld te krijgen waar dit wel mogelijk is en waar dit vanwege veiligheidsrisico's niet mogelijk is.
- Bij het beheer van oevers is het creëren van natuurvriendelijke oevers een belangrijk thema. Waar dit kan, worden deze aangelegd. Dit is altijd maatwerk.
- Er is de wens om het maaien van oevers en zwerfafval op het water beter af te stemmen met het groenbeheer. Ook het beheer van natuurvriendelijke oevers verdient afstemming.
- Voor RijswijkBuiten is beheer een nieuwe opgave. Aandachtspunten zijn de natuurvriendelijke oevers, oevers in beheer van bewoners en oevers die moeilijk bereikbaar zijn voor maaien en sloten. In Rijswijk-Buiten zijn ook andere materialen gebruikt, dat vergt mogelijk een ander onderhoudsregime. Een deel van de watergangen is niet goed op hoogte gebracht. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de beheerbaarheid.

Riolering

Het beleid en beheer van riolering zijn vastgelegd in het *Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan* (vGRP). Dit is opgesteld in het samenwerkingsverband *Netwerk Afvalwaterketen Delfland* (NAD) en daarna goedgekeurd door de raad. Bij het NAD zijn het *Hoogheemraadschap van Delfland*, gemeenten en waterbedrijven uit de regio aangesloten. Het huidige plan, *Invulling van de rioleringszorg 2016-2020*, en het samenwerkingsverband, lopen nog tot 2021. Rijswijk heeft de wens om deze samenwerking voort te zetten. Voor beleid en beheer van riolering is het vGRP leidend. In het IBOR wordt de beheercategorie beschreven en is riolering onderdeel van het identificeren van integrale opgaven, maar wordt geen beleid of beheerstrategie beschreven.

Voor de inventarisatie van riolering zijn de volgende bronnen gebruikt:

- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Invulling van de rioleringszorg 2016-2020
- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk

Areaal

Het areaal is bekend in *gisib*. Het areaal is niet per structuurgebied in kaart gebracht in het kader van het IBOR, omdat niet wordt gedifferentieerd in ambitieniveau voor beheer. In de gemeente Rijswijk worden verschillende typen gescheiden stelsels gehanteerd, die in het areaal verzameld zijn onder gescheiden stelsel. Het betreft gescheiden drinkwater afvoer, hemelwaterafvoer en gezamenlijk drinkwater- en dakafvoer. Gescheiden hemelwater wordt afgevoerd naar oppervlaktewater.

Kwaliteit

Bij inspecties voor het vGRP 2016-2020 is gebleken dat de riolering op de meeste (nieuwe) maatstaven aan de eisen voldoet en voor een aantal maatstaven een kwaliteitsslag moet maken. Op dit moment is het beeld dat het redelijk lukt om de kwaliteit te consolideren, maar dat er wel plaatselijk scheuren en aantastingen van de riolering aanwezig zijn.

Ambities en opgaven

De opgaven worden vastgesteld in het vGRP. Er zijn enkele wensen op het gebied van riolering voor de komende jaren die hier worden benoemd.

- Het vGRP is aan vernieuwing toe. Hiervoor is het een wens om de begrotingen van samenwerkende partijen af te stemmen.
- Om verder vooruit te kijken wordt er gewerkt een meerjarenprogramma voor de komende 10 jaar.
- De duikers zijn momenteel niet opgenomen in de riolering, bij het opstellen van het vGRP wordt dit meegenomen.
- Er speelt een grote opgave voor het relinen van riolering.
- Op het gebied van klimaatadaptatie en waterberging is een rol voor riolering weggelegd. Bij nieuwbouw wordt afgekoppelde afvoer van regenwater aangelegd naar oppervlaktewater. Voor afvoer naar bijvoorbeeld groen voor meer infiltratie is betere afstemming met het domein groen nodig.
- Investerings in riolering bieden een grote kans voor integraliteit met projecten in andere beheerdomeinen. Dit wordt in een projectenboek in kaart gebracht als onderdeel van het IBOR.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal
RIOLERING		
KOLKEN EN PUTTEN		
VRIJVAL RIOLERING - GEMENGD	m1	92520
VRIJVAL RIOLERING - GESCHIEDEN	m1	127580
DRUKRIOLERINGEN	m1	20000
PERSRIOLERING	m1	18110
POMPUNITS EN GEMALEN	stuk	126
DRAINAGE		
Drainage (stedelijk)	m1	6000
Duiker	stuk	636

Tabel 7. Huidig areaal beheerdomein riolering gemeente Rijswijk.

Civiele kunstwerken

Het beheerdomein civiele kunstwerken bevat alle grote civieltechnische beheerobjecten. Dit zijn bijvoorbeeld bruggen en tunnels en waterwerken zoals stuwen. In 2019 heeft een inspectie plaatsgevonden van civiele kunstwerken. De geraadpleegde bronnen voor de inventarisatie zijn als volgt.

- Rapportage veiligheidsinspectie 355 kunstwerken
- Beheerplan civiele kunstwerken periode 2017-2021
- Vervangingsplan bruggen 2020-2022
- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk

Areaal

Bij een inspectie in 2019 is het areaal bijgesteld. Het areaal bestaat uit 134 bruggen, waarvan 56 kleinere houten bruggen. De kunststofbruggen betreffen bruggen van composietmateriaal.

Er zijn slechts enkele fontein en vijverbakken. Eén van deze vijverbakken is een grote vijverbak bij de Naald van Rijswijk.

De waterbouwkundige civiele kunstwerken omvatten een aanzienlijke hoeveelheid stalen keerwand. Met het opstellen van het nieuwe vGRP worden de duikers ondergebracht riolering.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Landgoederen	Parken	Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Oud Rijswijk	Vroeg naorlogs	Laat naorlogs	RijswijkBuiten	Buitengebied/overig
CIVIELE KUNSTWERKEN												
BRUGGEN	stuk	145	35	45	10	12	0	7	5	21	10	0
WATERELEMENT	stuk	4	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
WATERBOUWKUNDIG												
Houten stuw	stuk	94	36	28	8	4	0	3	1	13	1	0
Stalen keerwand	m1	6484	1601	393	978	235	154	2358	602	0	0	163
Tunnel	stuk	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0

Tabel 8. Huidig areaal beheerdomein civiele kunstwerken gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

In 2019 heeft een inspectie plaatsgevonden van 293 civiele kunstwerken. De algemene staat werd beoordeeld als goed/redelijk. Bij 93 kunstwerken was sprake van veiligheidsrisico's, waarbij voor 8 objecten prioriteit voor vervanging en bij 85 onderhoud werd aanbevolen. De onderhoudsachterstand bij bruggen is ca. 10% van het areaal.

Ambities en opgaven

Het uitgangspunt bij het beheer van civiele kunstwerken is het laag houden van de veiligheidsrisico's op een kostenefficiënte manier. Uit de inspectie blijkt dat een aanzienlijk deel van de kunstwerken wel veiligheidsrisico's kent. Daarmee ligt er een opgave om te zorgen dat deze veiligheidsrisico's worden verholpen.

Het dagelijks beheer vindt ad hoc plaats op basis van meldingen en onderhoud wordt gedaan aan de hand van inschatting van het veiligheidsrisico. Er is in onderhoud een achterstand, wat kan leiden tot veiligheidsrisico's. Er is de wens om meer preventief onderhoud te doen om de levensduur van objecten te verlengen en kapitaalsvernietiging door hogere onderhoudskosten bij het constateren van acute veiligheidsrisico's te voorkomen. Het laag houden van de veiligheidsrisico's voorkomt ook onverwachte grote vervangingsopgaven op een later moment.

Er is de wens om de risicobenadering te blijven hanteren en verder te definiëren. Kleine houten voet- en fietsbruggen hebben ook bij minder onderhoud nog altijd een laag risico door de lage impact van een lage kwaliteit. De focus ligt bij deze benadering op de hoofdstructuur. Dit neemt niet weg dat de achterstand in het areaal houten bruggen ook weggewerkt moet worden. Naar aanleiding van de inspectie is de vervangingsopgave in de periode 2020-2024 24 bruggen.

Openbare verlichting

Voor de inventarisatie van openbare verlichting zijn de volgende bronnen gebruikt.

- Beheerplan openbare verlichting 2018-2021
- Beheeroverzicht armaturen en lichtmasten
- Beheeroverzicht voedingskasten
- Projectenplanning 2019-2021
- Beheerdata aannemer

Areaal

Het areaal is bekend in het beheersysteem en in een beheeroverzicht. In 2020 heeft een inventarisatie en inspectie plaatsgevonden van het gehele areaal waarbij type mast, type armatuur en locatie zijn geïnventariseerd en de beeldkwaliteit, schilderwerk en scheefstand zijn beoordeeld. Het areaal bestaat uit 245 kilometer kabelnet en 110 stuks voedingskasten. Het aantal lichtmasten met armaturen en lamp staat in tabel 9.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Parkzones			Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				
			Landgoederen	Parken					Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten	Buitengebied/overig
OPENBARE VERLICHTING	stuk	9600	490	410		480	1700	290	1270	1160	2520	530	750
Lichtmast + armatuur	stuk	7800	397	333		390	1379	238	1030	941	2048	434	611
Lichtmast + ledarmatuur	stuk	1800	92	77		90	318	55	238	217	473	100	141

Tabel 9. Huidig areaal beheerdomein openbare verlichting gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

Er is geen overzicht van de actuele kwaliteit. De ervaring is dat de technische kwaliteit van de lichtmasten met conventioneel armatuur laag is. Het areaal is verouderd door een achterstand in vervangingen. Bijna 24% van de klachtenmeldingen in 2019 heeft betrekking op openbare verlichting, met een spreiding over heel Rijswijk. De oorzaak van de klachten zijn storingen in de verouderde kabels en uitval van lampen. Er moeten veel reparaties worden uitgevoerd.

Zo lang de lampen blijven branden is de functionele kwaliteit goed op het gebied van sociale veiligheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid.

De bekabeling varieert in leeftijd, waarbij het overgrote deel van de bekabeling einde levensduur heeft bereikt. Jaarlijks is er budget voor reguliere vervangingen en de extra benodigde vervangingen.

Ambities en opgaven

De beheerafdeling heeft geen volledig beeld van het areaal en de huidige kwaliteit. Het is een opgave om dit weer in beeld te krijgen en van ad hoc naar planmatig beheer te werken. Daarom vindt in 2020 een inspectie plaats voor inventarisatie van de kwantiteit en kwaliteit van het huidige areaal. Om de kwaliteit van de openbare verlichting blijvend beter te kunnen monitoren wordt gewerkt aan het in gebruik nemen van een nieuw beheersysteem dat de mogelijkheid biedt om per lichtmast storingen te detecteren en deze gericht op te lossen.

Bij openbare verlichting is het uitgangspunt dat de basis op orde is. Dit betekent dat het veiligheidsgevoel van bewoners niet geschaad wordt door een overmaat aan uitvallende lichtmasten. De basis is op dit moment niet op orde, door een verouderd areaal wat resulteert in veel storingen. Vervangingen hebben een achterstand. Er is daarom een grote opgave voor vervanging door ledverlichting. Er staat replace van 4400 armaturen op de planning. De inspectie van juni 2020 moet uitwijzen waar met de replace wordt gestart. De reguliere vervangingsopgave bedraagt 400 lampen.

Kabels hebben voor het overgrote deel het einde van de levensduur bereikt. Er is in 2019 en 2020 al 20 kilometer kabel vervangen. Hiervoor is extra budget beschikbaar. De komende jaren wordt een groot deel van de kabels vervangen. Dit is extra inzet op de reguliere vervanging van 7 kilometer kabel per jaar.

Duurzaamheid is een thema in openbare verlichting. Ledverlichting zorgt voor energiebesparing en dynamische verlichting biedt de mogelijkheid om lichtmasten te dimmen of op bepaalde tijdstippen uit te schakelen. Het motto is hierbij altijd: donker waar het kan, licht waar het moet.

Verkeersregelininstallaties

Het beheerdomein voor verkeersregelininstallaties (VRI) omvat de voorzieningen van verkeerslichten en pollers. Voor de inventarisatie van dit beheerdomein zijn de volgende bronnen gebruikt.

- Beheerplan verkeersregelininstallaties 2016-2020
- Technische analyse verkeersregelininstallaties 2018
- Overzicht verkeersregelininstallaties 2020
- Overzicht pollers 2020

Areaal

Het areaal van verkeersinstallaties is gebaseerd op het overzicht van 2020. Dit areaal is inclusief pollers. De locatie van verkeersregelininstallaties zijn bekend en staan in het beheerplan. Een overzicht van het areaal verkeersregelininstallaties staat in tabel 10.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig
			Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten	
Verkeersregelininstallatie	stuk	51	0	0	0	46	0	0	0	5	0	

Tabel 10. Huidig areaal beheerdomein verkeersregelininstallaties gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

De kwaliteitsuitgangspunten voor verkeersregelininstallaties zijn *schoon*, *heel*, en *energiezuinig*. In het beheerplan is de kwaliteit van het areaal ingeschat op B (basis). Het aantal storingen nam tot 2015 af naar ca. 200. In 2019 zijn ca. 220 klachtenmeldingen bij de gemeente binnengekomen die betrekking hadden op VRI, waarvan het overgrote deel uit woongebieden. Dit is ca. 2,2% van het totaal aantal klachtenmeldingen en ruim 4 per VRI.

Door bij vervangingen LED toe te passen zijn er stappen gemaakt op de betrouwbaarheid en het verminderen van het energieverbruik van VRI.

Er zijn geen achterstanden in de vervangingen van VRI. De vervangingstermijn voor VRI van voor 2014 is 15 jaar en van nieuwere VRI 20 jaar.

Ambities en opgaven

VRIs worden bij het einde van de levensduur vervangen. De komende jaren staan er in 2021 twee, in 2023 drie en in 2024 twee VRIs op het vervangingsprogramma. Bij vervanging van een VRI wordt de hardware altijd vervangen door een iVRI (intelligente VRI). Softwarematig wordt bij vervanging van VRI gekeken of de zogenaamde *use cases* van 'Talking Traffic' en het LVMB positief kunnen bijdragen aan de beleidsdoelen veiligheid, klimaat en doorstroming. Op de langere termijn wordt gestreefd naar intelligente en communicerende kruispunten, met het oog op de introductie van de zelfrijdende auto.

Het kabelnetwerk van vóór 2014 wordt vervangen bij een levensduur van 30 jaar. De eerste vervangingen dienen zich aan over 5 jaar. Extra investeringsbudget in de aanloop naar deze vervangingen is nodig.

Het glasvezelnetwerk is nu geen onderdeel van de beheerplannen. Om het netwerk te onderhouden is het van belang dit te realiseren.

De komende jaren wordt de vervanging door LED bij vervangingen en replace doorgezet om de betrouwbaarheid te verhogen en het energieverbruik te verminderen.

Spelen

Dit beheerdomein beheert speelplaatsen in de gemeente Rijswijk. Voor de inventarisatie van dit beheerdomein zijn de volgende bronnen gebruikt.

- Beheerplan openbare speelplekken 2019-2022
- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk
- Beheersysteem van *Speelplan B.V.* in gebruik door de gemeente Rijswijk
- Aangepaste projectplanning 2019-2022

Areaal

Het aantal speeltoestellen is bekend in het beheersysteem van *Speelplan B.V.* Het areaal aan valondergrond is gebaseerd op ervaringsgegevens omdat deze niet in oppervlakte geregistreerd staat. De verdeling over de structuurgebieden is niet in dit beheersysteem aanwezig. Daarom is deze op basis van gegevens over straatmeubilair in *gisib* verdeeld. Het totaaloverzicht van het speelareaal staat in tabel 11.

Onderhoud type			Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig
					Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten	
	SPEELVOORZIENINGEN													
	Speeltoestellen	stuk	689	28	54	0	4	21	187	133	227	16	19	
	Zandbakken	stuk	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	
	Valondergrond	m2	24020	980	1870	0	140	740	6520	4650	7910	560	650	

Tabel 11. Huidig areaal beheerdomein spelen gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

Speeltoestellen worden geïnspecteerd volgens de geldende wettelijke eisen. Deze hebben betrekking op *heel* en *veilig*: het betreft inspecties die de veiligheid en werking van toestellen vaststellen. Aan deze eisen wordt voldaan door reparaties of vervanging aan het einde van de levensduur van een toestel. In de reguliere vervangingen zijn geen achterstanden.

De functionele kwaliteit van speeltoestellen is niet in beeld. Bij vervangingen en herinrichtingen van speelplaatsen en toestellen wordt hier rekening mee gehouden. Hierbij worden participatie van wijkbewoners, voorzieningen voor jongere en oudere kinderen en inclusief spelen als uitgangspunten gehanteerd om de functionaliteit te waarborgen. Het beleid is verder gericht op schoon, veilig, groen en ontmoeting.

Toestellen worden op basis van frequentie schoongemaakt. Er zijn weinig klachtenmeldingen over speeltoestellen geregistreerd.

Ambities en opgaven

De kwaliteitsambitie voor het beheerdomein spelen kan worden samengevat als schoon, heel, veilig, functioneel, inclusief en groen. Er is afgestapt van een beleid waarin de afstand tot een speelplaats leidend is.

De ambities heel en veilig worden door inspecties gewaarborgd. Op het gebied van schoon wordt niet gemeten en is er geen beeldambitie vastgesteld. Uit de meldingen blijkt dat er weinig klachten zijn over vieze toestellen. Op het gebied van schoon, heel en veilig voldoet de huidige kwaliteit aan de ambitie.

Voor de ambities op het gebied van functionaliteit, inclusiviteit en groen is de huidige kwaliteit niet in beeld. Deze ambities zijn gericht op de toekomst, door deze als uitgangspunten te stellen bij vervangingsopgaven. Bij deze vervangingen worden de ambities via een participatietraject gewaarborgd. Voor deze vervangingsopgaven staan voor 2021 en 2022 elk jaar 5 speelplekken op de planning. Hierbij is het gebruikelijk af te wegen of toestellen kunnen worden hergebruikt.

Overig meubilair

Onder het beheerdomein *meubilair* verstaan we overig straatmeubilair, waaronder afvalbakken, banken, palen en hekwerk. Speelmeubilair, verkeersmeubilair, verlichting en verkeersregelinstallaties zijn respectievelijk onderdeel van het beheerdomein spelen, verharding, openbare verlichting en verkeersregelinstallaties. Voor de inventarisatie van dit beheerdomein zijn de volgende bronnen gebruikt.

- Beheersysteem *gisib* in gebruik door gemeente Rijswijk
- Productblad meubilair ORD (SPA)

Areaal

Het areaal voor banken en afvalbakken is in het beheersysteem geregistreerd. Hekwerk is bekend in het gegevensbeheer van de ORD. Voor palen is een schatting gemaakt op basis van een vergelijkbare gemeente.

Onderhoud type		Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig
				Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naorlogs	Laat naorlogs	RijswijkBuiten	
MEUBILAIR													
	STRAATMEUBILAIR												
	Afvalbakken	stuk	1031	107	116	41	186	93	79	141	201	24	43
	Banken	stuk	891	85	160	40	70	80	150	132	148	2	24
	Palen	stuk	3250	140	230	260	750	70	370	420	690	180	130
	Hekwerk	m1	10000	950	1800	440	790	900	1690	1480	1660	20	270

Tabel 12. Huidig areaal beheerdomein meubilair gemeente Rijswijk per structuurgebied.

Kwaliteit

De beeldkwaliteit van het meubilair is bij de schouw voor het IBOR in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat het meubilair gemiddeld een B-kwaliteit heeft. Een aandachtspunt is scheefstand van meubilair en de onkruidgroei rondom. Dit zijn beeldbepalende onderdelen in de beleving van bewoners.

Ambities en opgaven

Het meubilair wordt ad hoc beheerd, met het uitgangspunt dat dit resulteert in een B-kwaliteit, met de centra op A-kwaliteit.

Om deze ambitie te halen is het nodig om aandacht te besteden aan de centra, omdat daar nu ook B-kwaliteit wordt gerealiseerd.

Reiniging

Het beheerdomein reiniging omvat geen beheerobjecten maar zorgt ervoor dat de openbare ruimte schoon is en blijft. Dit gaat om reiniging van de beheerobjecten die onder de andere beheerdomeinen vallen. De grootste taken binnen reiniging betreffen zwerfafval op verharding en in groen. Onkruid valt onder het beheerdomein groen.

De volgende bronnen zijn voor de inventarisatie van dit beheerdomein gebruikt:

- Actieplan 'Rijswijk Schoon'
- Beheersysteem *gisib*
- Beeldkwaliteitsschouw openbare ruimte maart en juni 2020, iFocus

Areaal

Het te reinigen areaal is gebaseerd op het areaal van meubilair, groen en verharding. De weergegeven oppervlakten van groenvakken en verharding zijn overgenomen van deze beheerdomeinen.

Onderhoud type	Eenheid	Totaal	Parkzones		Bedrijven	Hoofdwegen	Centra	Woonwijken				Buitengebied/ overig	
			Landgoederen	Parken				Oud Rijswijk	Vroeg naoorlogs	Laat naoorlogs	RijswijkBuiten		
REINIGING													
AFVALBAKKEN LEGEN													
	Afvalbakken legen	stuk	1031	107	116	41	186	93	79	141	201	24	43
VUIL EN NATUURLIJK VUIL IN GROEN													
	Vuil in beplanting	are	11112	3466	4297	329	973	40	424	509	798	41	234
	Vuil op gazon	are	6261	0	1100	194	1695	42	480	713	1361	430	248
VUIL EN NATUURLIJK VUIL VERHARDING													
		are	25303	1119	1809	2012	5876	573	2907	3267	5355	1398	988

Tabel 13. Huidig areaal beheerdomein reiniging gemeente Rijswijk per structuurgebied. Vuil betreft natuurlijk afval, zwerfafval en in het geval van verharding veegvuil.

Kwaliteit

Tijdens de beeldkwaliteitsschouw voor het IBOR in 2020 zijn enkele onderdelen van reiniging in beeld gebracht. Het gaat dan om zwerfafval in beplanting, in gras en op verharding en de bevuilding van meubilair. Over het algemeen is er een B-kwaliteit gemeten. De vullingsgraad van afvalbakken en beplakking van meubilair scoren ook B. De bevuilding van meubilair, zowel lichtmasten als overig meubilair, scoort respectievelijk C- en D-kwaliteit.

Er worden veel klachtenmeldingen geregistreerd over afval en reiniging. Dit betreft echter ook het ophalen van afval en dumpingen, wat niet binnen de reikwijdte van dit IBOR valt.

Ambities en opgaven

Het meubilair is niet op het gewenste niveau van schoon. Het is verstandig dit in beeld te blijven brengen en in kaart te brengen op welke plaatsen dit speelt. Een extra ronde om het meubilair schoon te maken kan voldoende zijn om dit op het juiste niveau te brengen.

Er komen veel klachten binnen van bewoners over zwerfafval. Voor het verminderen van zwerfafval is het actieplan 'Rijswijk Schoon' opgesteld in 2019. Dit plan stelt als doel om in 2020 10% minder meldingen over zwerfafval te realiseren. Het voorkomen van zwerfafval is een taak van de gemeente en bewoners samen. De pijlers zijn bewustwording en preventie, handhaving, inrichting van de openbare ruimte en opruimen. Er worden verschillende acties uitgevoerd, waaronder voorlichting op scholen over afvalscheiding en zwerfafval middels een afvalrace en opruimacties met vrijwilligers.

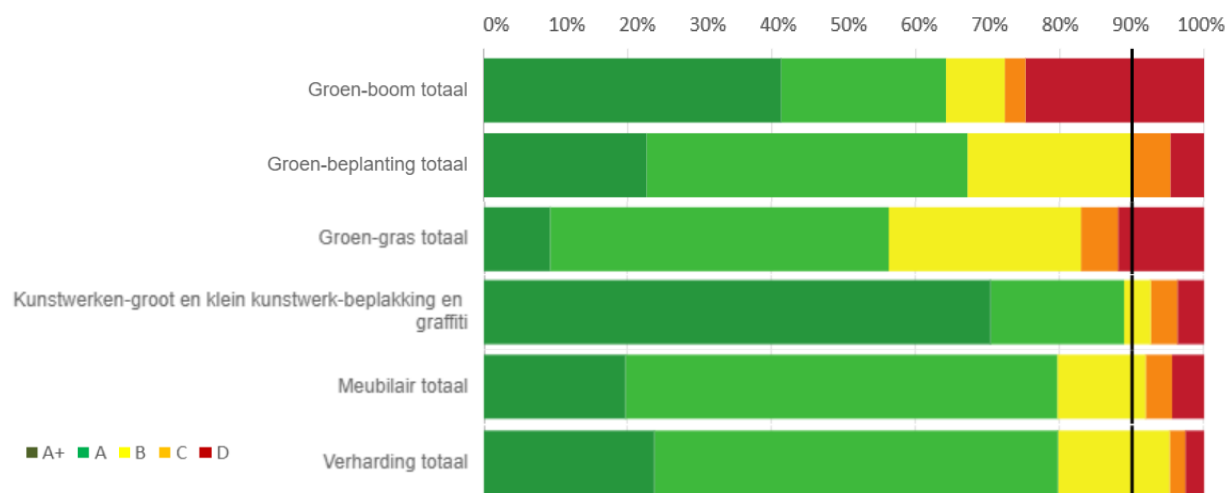
In het actieplan 'Rijswijk Schoon' is aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte: een juiste inrichting kan zwerfafval verminderen, met name door de juiste plaatsing en het gebruik van de juiste afvalbakken. Daarom wordt in 2020 het afvalbakkenplan uit 2018 geactualiseerd op plaatsingsrichtlijnen om de locaties en typen afvalbakken in Rijswijk te heroverwegen.

1.4. Beeldkwaliteit openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte kan goed in beeld worden gebracht door de kwaliteit van het beeld te meten. Daarmee wordt volgens landelijk gangbare CROW-systematiek de beeldkwaliteit beoordeeld. Daarbij worden objecten visueel beoordeeld op een schaal die loopt van A+ tot en met D. In ambitie kan men kiezen tussen A- (hoog), B- (basis) en C-kwaliteit (sober). Rijswijk heeft op dit moment de ambitie om de openbare ruimte te onderhouden op B-kwaliteit en de centra voor een aantal criteria op A-kwaliteit. In maart 2020 is de kwaliteit van de openbare ruimte gemeten. B-kwaliteit wordt gehaald, met enkele uitzonderingen.

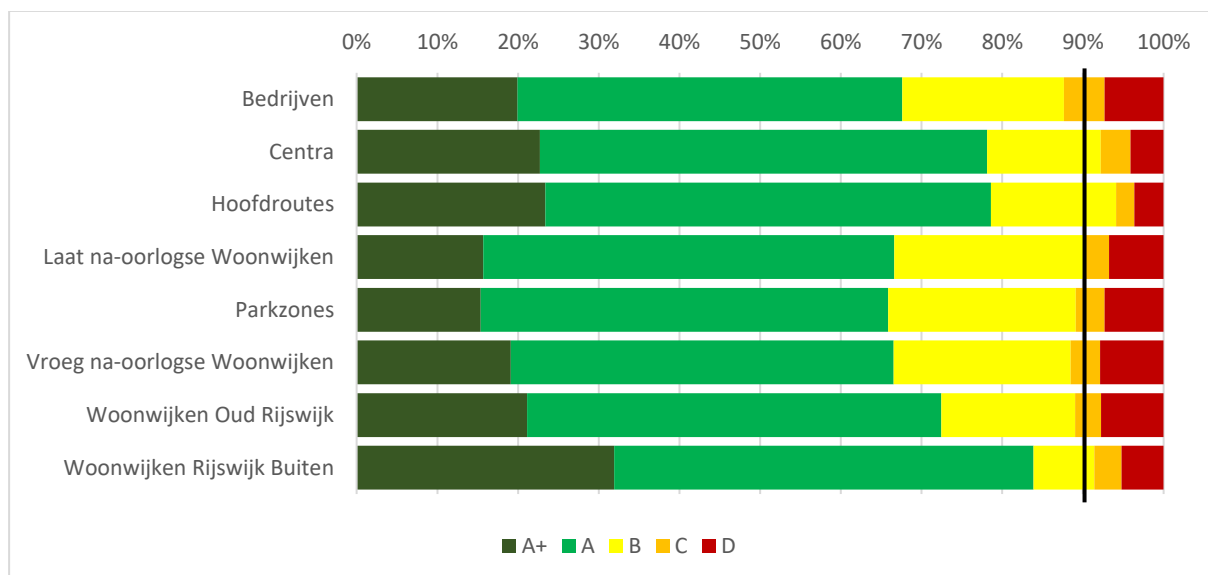
Voor het IBOR-plan dat wordt opgesteld in 2020 is een nulmeting gedaan op basis van beeldkwaliteit voor alle onderdelen van de openbare ruimte. In het eerste en tweede kwartaal hebben gecertificeerde schouwers de

openbare ruimte van Rijswijk beoordeeld. De resultaten, gemiddeld over deze twee metingen, vindt u in onderstaande grafieken.

Figuur 9. Gemiddelde beeldkwaliteit eerste halfjaar 2020 van de openbare ruimte in Rijswijk per categorie volgens CROW-normen. De zwarte lijn geeft de 90%-grens aan.

Zowel de bomen als het gras scoren niet op B-niveau, maar op D. Dit is grotendeels toe te schrijven aan grashoogte, gras rond obstakels en een snoeiachterstand bij bomen. Voor de overige categorieën geldt dat zijn binnen de 90%-marge op B-niveau zijn en daarmee aan de basiskwaliteit voor beeld voldoen. Verder valt op dat er ook veel metingen van A-niveau of hoger zijn gedaan. Over de breedte wordt daarom bijna voldaan aan de basiskwaliteit B, met enkele aandachtspunten in met name snoei van bomen en gras.

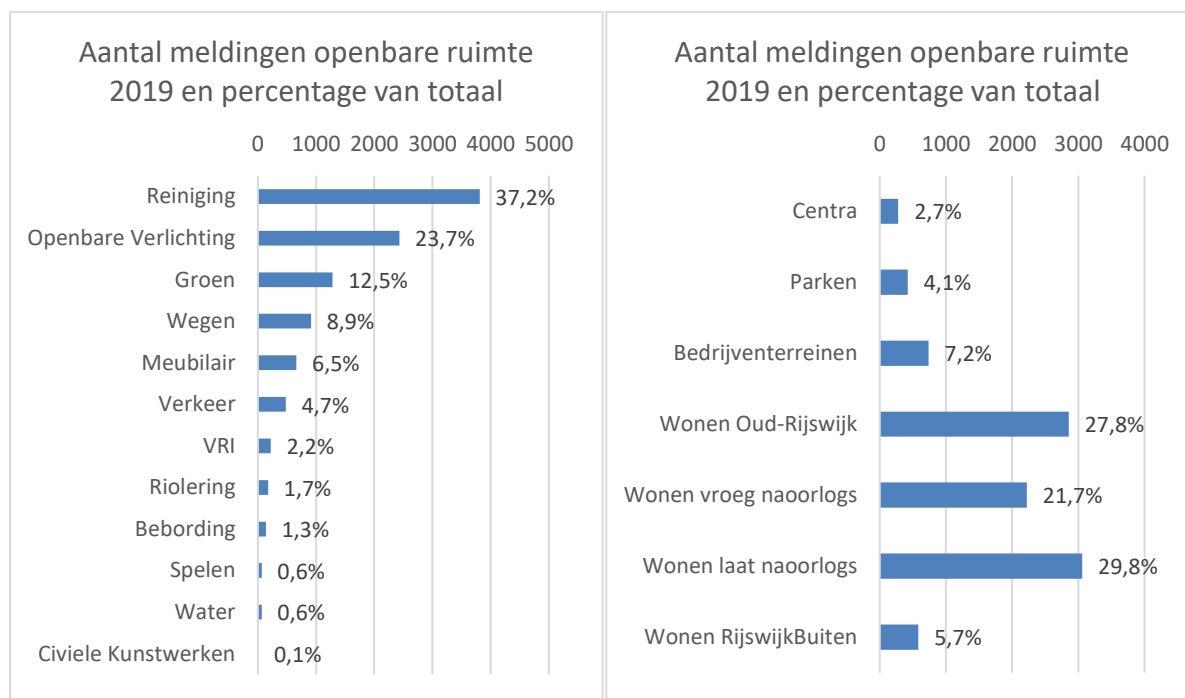
Figuur 10. Gemiddelde beeldkwaliteit eerste halfjaar 2020 van de openbare ruimte in Rijswijk per structuurgebied volgens CROW-normen. De zwarte lijn geeft de 90%-grens aan.

Er is ook gekeken naar verschillende gebieden afzonderlijk. Zoals de groene gebieden en de verschillende wijken en bedrijventerreinen. De meeste van deze gebieden halen B-niveau. De grote groengebieden, bedrijventerreinen scoren een C, evenals Oud Rijswijk en de vroeg naoorlogse wijken. Dit is toe te wijzen aan het algemene beeld van grashoogte en een snoeiachterstand bij bomen, maar ook aan een minder beeld van het meubilair en in Oud Rijswijk opdruk van straatstenen door boomwortels. Op een aantal van de slecht scorende meetlatten zijn snelle acties mogelijk om het beeld te verbeteren.

1.5. Klachten openbare ruimte

De meldingen over de openbare ruimte over geheel 2019 hebben we geanalyseerd. Als alleen de meldingen binnen de reikwijdte van IBOR worden bekeken zien we een totaal van 10.256 meldingen, ongeveer 19 per 100 inwoners.

Figuur 11. Aantal meldingen openbare ruimte in 2019 per beheerdomein (links) en per structuurgebied (rechts) en percentage van totaal.

Van de beheercategorieën zijn de meeste meldingen in de categorieën reiniging en openbare verlichting, op afstand gevolgd door groen, wegen en straatmeubilair. Een kanttekening hierbij is dat de meldingen voor reiniging ook meldingen over huishoudelijk afval en het ophalen van afval bevat.

In absolute aantallen zijn in de woonwijken van Rijswijk verreweg de meeste meldingen gedaan (tabel 14). Het aantal meldingen in RijswijkBuiten is veel lager dan in de andere wijken, maar hier wonen ook minder mensen. Het aantal meldingen in centra en parken is laag.

Voor woonwijken is het zinvol te kijken naar het aantal meldingen per inwoner (tabel 14). Dan zien we dat in Oud Rijswijk relatief de meeste meldingen worden gedaan. Dit betreft met name afval en verlichting, maar ook relatief veel klachten over meubilair en verharding. Ook in RijswijkBuiten zijn per inwoner veel meldingen. Het gaat dan om afval en openbare verlichting in Sion en 't Haantje.

In enkele gebieden is een beheercategorie een uitschieter. Het volgende viel op.

- Overall zijn veel meldingen over reiniging en openbare verlichting.
- In gebied Oud Rijswijk zijn relatief veel meldingen over wegen, meubilair en reiniging.

Gebied	Meldingen	Per 100 bewoners
Bedrijventerrein	737	
Parken I landgoederen	279	
Parken II parken	144	
Woonwijken Oud Rijswijk	3089	20,4
Woonwijken Vroeg naoorlogs	2221	15,3
Woonwijken laat naoorlogs	3103	17,6
Woonwijken RijswijkBuiten	683	19,1
Eindtotaal	10256	19,2

Tabel 14. Aantal meldingen over de openbare ruimte in verschillende gebieden in Rijswijk.

- In het gebied RijswijkBuiten zijn relatief veel meldingen over verkeer en groen.
- Op de bedrijventerreinen zijn relatief veel meldingen over reiniging, groen en openbare verlichting.
- Parken: relatief veel meldingen over reiniging, groen en openbare verlichting.

Voor een gemeente met de omvang van Rijswijk is de hoeveelheid meldingen over het algemeen binnen de normale marges. Wel zijn er relatief veel meldingen over openbare verlichting vergeleken met andere gemeenten.

1.6. Samenvatting beheercriteria en opgaven

Per beheerdomein zijn enkele opgaven geïdentificeerd. De belangrijkste opgaven worden opgesomd in tabel 15.

Beheerdomein	Beheercriteria	Opgaven
Groen	- Beeld B, centra A	- Opgaven conform recent beheerplan groen - Naar beeldambitie toewerken - Achterstanden bomen wegwerken - Groot onderhoud en vervangingen in kaart brengen en plannen - Organisatie beheer verbeteren
Verharding	- Wegen op beeld C, centra B - Beheersing veiligheidsrisico's wegen, bebording, belijning	- Onderhoudsachterstand 8% areaal wegwerken - Belijning op orde brengen - Duurzame oplossing wortelopdruk elementverharding vinden - Structureel invulling geven aan de openstaande vacature wegen en kunstwerken
Water	- Oevers kwaliteit B	- Onderhoudsachterstand 8,9 km beschoeiing wegwerken - Veiligheidsrisico's natuurlijke oevers in beeld brengen - Afstemmen met groenbeheer van zwerfafval op water en maaian watergangen - Afwijkend onderhoud RijswijkBuiten in beeld brengen - Aanleg natuurvriendelijke oevers
Riolering	- Ambities zijn vastgesteld in vGRP	- Relinen riolering - Doorzetten regionale samenwerking vGRP - Begrotingen afstemmen binnen regionale samenwerking - Inzicht 10-jarige onderhoudsplanning krijgen - Integrale afstemming van projecten met andere beheerdomeinen - Aansluiting bij plannen klimaatadaptatie - Verwerken van het areaal duikers in een nieuw vGRP
Civiele kunstwerken	- Beheersen veiligheidsrisico's	- Onderhoudsachterstand bruggen wegwerken - Risicobenadering definiëren en prioriteit civiele kunstwerken in beeld brengen - Onderhoudsbestek voor dagelijks onderhoud opstellen
Openbare verlichting	- Goed functionerende verlichting - Grip op beheer	- Inventarisatie en inspectie gehele areaal - In gebruik nemen beheersysteem - Terugdringen storingsmeldingen - Vervanging ledverlichting - Vervangen kabels
Verkeersreginstallaties	- Schoon, heel, energiezuinig	- Doorzetten onderhoud en vervanging

		- Glasvezelnetwerk financieel vertalen voor beheer en onderhoud.
<i>Spelen</i>	- Schoon, heel, veilig - Functioneel - Groen - Inclusief	- Doorzetten vervanging met participatie en integrale benadering
<i>Overig meubilair</i>	Beeld B, centra A	- Centra optillen naar A-kwaliteit
<i>Reiniging</i>	Beeld B, centra A	- Meubilair op schoon optillen naar beeldambitie - Verminderen meldingen en klachten

Tabel 15. Samenvatting beheercriteria en opgaven per beheerdomein.

2. Ambities voor buiten beter

Beheer van de openbare ruimte heeft voor een groot deel een technische benadering nodig. In hoofdstuk één werd uiteengezet wat er wordt beheerd, wat de kwaliteit is en wat de technische opgaven zijn voor de komende jaren. De openbare ruimte heeft echter niet alléén een technische opgave. De openbare ruimte is steeds meer de leefomgeving: het verlengde van de woonkamer en tuin van alle bewoners en ondernemers van Rijswijk. Daarmee zijn de keuzes die worden gemaakt voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte steeds belangrijker geworden.

In het coalitieakkoord en de stadsvisie staan ideeën en ambities voor de nabije en verre toekomst van de stad Rijswijk. Dit vraagt om een vertaling voor de openbare ruimte.

Wat willen we bereiken in Rijswijk en wat betekent dit voor de openbare ruimte? Dit IBOR is het eerste IBOR in Rijswijk en daarom is het belangrijk deze vraag te beantwoorden.

Hoewel de ambities voor de openbare ruimte breed zijn en betrekking hebben op beleving, de organisatie, afstemmen van kosten en baten, participatie en integraliteit, staat één ding vast. Ambities zijn nodig om naar toe te werken. Daarom is het motto voor de ambities voor de openbare ruimte: Buiten Beter. De vraag wat in Rijswijk de ambitie is om te verbeteren wordt in dit hoofdstuk beantwoord.

Het hoofdstuk is ingedeeld in zes thema's die een belangrijke rol spelen in de keuzes die Rijswijk maakt:

- Een goede basis
- Een groene woonstad
- De leefomgeving van de bewoners en ondernemers
- Bereikbaarheid en mobiliteit
- Duurzaamheid
- Klimaatbestendigheid

Voor elk van de thema's wordt beschreven wat hier in Rijswijk onder wordt verstaan. Uit elk van de thema's volgen enkele ambities die Rijswijk heeft voor de openbare ruimte. Aan het eind van het hoofdstuk worden die samengevat.

Ambities van de coalitie

Het centrale thema van het coalitieakkoord is: "We brengen eerst de basis op orde!" Het eerste punt van coalitieakkoord gaat over de openbare ruimte: "We werken voortvarend achterstanden weg met betrekking tot de infrastructuur en het groen in de openbare ruimte." In het coalitieakkoord wordt dit uitgewerkt in enkele specifieke ambities voor de openbare ruimte. Die luiden als volgt (citaat):

Ambities collegeakkoord

- Rijswijk heeft prachtig groen, onze parken zijn onze 'longen'. De groenzones, versterken én beschermen is daarom belangrijk. We willen een openbare ruimte die voor iedereen uitnodigt tot lopen, fietsen, buitenspelen en ontmoeten. Daarom gaan we de groenzones verder ontwikkelen en ook benutten voor sport, spel en recreatie.
- Naast de aandacht voor groen zijn twee van de kernwaarden voor een prettige woonplaats: een schone woonomgeving en een veilige woonomgeving. We zorgen voor een leefbare stad die schoon, heel en veilig is.
- Bij 'groen' hoort ook aandacht voor 'blauw'; we zorgen voor voldoende waterberging in Rijswijk. Dit is onderdeel van de te ontwikkelen strategie voor klimaatadaptatie.
- Een beter ingerichte openbare ruimte draagt bij aan de overzichtelijkheid van wegen. Dit verhoogt ook de (verkeers)veiligheid. Om de verkeersveiligheid verder te verbeteren maken we een integraal verkeersveiligheidsplan. Knelpunten rondom veiligheid van fietspaden, zebrapaden, verkeerslichten en doorstroming van verkeer lossen we daarmee op. Hierbij hebben we specifieke aandacht voor de veiligheid van fietsers en voetgangers rondom scholen en (sport)verenigingen. We bestuderen wat *smart mobility* kan betekenen voor de verkeersveiligheid.
- We onderzoeken hoe we een versnelling kunnen aanbrengen in het op orde brengen van de straatverlichting.
- De onderhoudsachterstanden in de openbare ruimte pakken we aan. We zorgen dat de basis op orde is en realiseren daarna een kwaliteitsslag in de openbare ruimte. De grootste probleemstraten worden opnieuw ingericht. We zetten in op voldoende onderhoud en vernieuwing van groen zodat het er mooier uit ziet.

De ambities van het college zijn de eerste aanleiding voor de ambities voor de openbare ruimte. In de nu volgende thema's voor de ambities van Buiten Beter zijn de doelstellingen uit het collegeakkoord duidelijk te herkennen.

Een goede basis

Het uitgangspunt in het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk is het goed onderhouden van de voorzieningen. Ook wanneer het niet mogelijk is om invulling te geven aan andere ambities, is de hoofdverantwoordelijkheid van het beheer dat het buiten schoon moet zijn, dat de voorzieningen heel zijn en functioneren en dat het veiligheidsrisico beperkt is. Dit wordt in Rijswijk samengevat in het motto *schoon, heel en veilig*. Heel en veilig worden gedefinieerd en geborgd door meldingen, inspecties en visuele beoordeling vanuit het onderhoud. Herstel en reparatie vinden vaak ad hoc (meldingen) of via onderhoudsronden plaats binnen de marges van de beeldkwaliteit die als ambitie geldt.

In het schoon worden keuzes gemaakt. Het is belangrijk dat de openbare ruimte een prettige uitstraling heeft. Het werken met beeldkwaliteit maakt dit zichtbaar. Een prettige basisuitstraling is niveau B en een sobere uitstraling is niveau C. De keuze tussen deze onderhoudsniveaus op beeldkwaliteit is een keuze op uitstraling en beleving van de openbare ruimte én op financiën. Zie voor het verschil tussen B- en C-kwaliteit figuur 12. Het is belangrijk dat bewoners en het gemeentebestuur weten wat een keuze voor een beeldkwaliteitsniveau betekent voor de beleving van de leefomgeving en wat de financiële consequenties zijn. Dit zorgt voor beter onderbouwde

en gedragen keuzes in de ambities voor beheer. Door te schouwen met de CROW-beeldsystematiek wordt objectief beoordeeld of de ambities in Rijswijk worden waargemaakt.

A	B	C	A	B	C
Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	De afvalbak is weinig bevuild door (natuurlijke) aanslag of vloeibaar of kleverig afval.	De afvalbak is in beperkte mate bevuild door (natuurlijke) aanslag of vloeibaar of kleverig afval.	De afvalbak is redelijk erg bevuild door (natuurlijke) aanslag of vloeibaar of kleverig afval.
A	B	C	A	B	C
Er liggen weinig uitwerpselen.	Er liggen in beperkte mate uitwerpselen.	Er liggen redelijk veel uitwerpselen.	Er is weinig kaal oppervlak.	Er is in beperkte mate kaal oppervlak.	Er is redelijk veel kaal oppervlak.

Figuur 12. Een kleine selectie uit de CROW-beeldsystematiek voor beoordelingen op A- B- en C-niveau (grof zwerfafval op gazon, bevuiling afvalbakken, uitwerpselen op verharding, kaal oppervlak heesters).

Het onderhouden van de openbare ruimte bestaat uit klein onderhoud, groot onderhoud en het vervangen van objecten/voorzieningen als hun levensduur ten einde komt. Om de afweging tussen klein, groot en vervangingsonderhoud te maken, is het van belang om de kwaliteit van objecten, de kosten van onderhoud, de vervangingsplanningen en de werkelijke technische staat goed in beeld te hebben. Op deze wijze voorkom je onnodig vervangen of juist kapitaalsvernietiging.

Inrichting heeft grote invloed op het beheer van de openbare ruimte. Het kiezen voor open verharding draagt bij aan klimaatbestendigheid door het infiltreren van hemelwater, maar kan ook zorgen voor een beeld met meer onkruid of voor hogere kosten in onkruidbestrijding. De bereikbaarheid van groenvlakken of water heeft invloed op de beheerbaarheid. In de inrichting is het daarom belangrijk hier rekening mee te houden. Het uitgangspunt is daarbij het programma van eisen voor de inrichting. Wanneer daarvan wordt afgeweken gebeurt dit in overleg met Stadsbeheer en Onderhoud Ruimtelijk Domein. De consequenties van de afwijking voor de kwaliteit en financiën moeten inzichtelijk zijn en gefinancierd kunnen worden.

Het dagelijks onderhoud gebeurt vaak door externe partijen. De contracten en bestekken hiervoor worden meerjarig aanbesteed. Wanneer mogelijk worden hiervoor beeldbestekken gehanteerd. In de overeenkomst wordt ruimte gelaten voor flexibiliteit in het geval van calamiteiten. Op de uitvoering van de bestekken wordt toezicht gehouden om te zorgen dat afspraken worden nagekomen.

Het beheer is de verantwoordelijkheid van een grote groep mensen in de buitendienst en op het stadhuis. Er wordt gewerkt in verschillende beheerdomeinen zoals groen en verharding. Hierbij is het belangrijk om te zorgen dat tussen deze domeinen en onderling in teams afstemming plaatsvindt. De openbare ruimte bestaat niet uit losse onderdelen maar vormt over de verschillende domeinen heen één geheel. Met de invoering van de omgevingswet wordt een integrale benadering van projecten eenvoudiger. Een professionele integrale projectmatige aanpak zorgt ervoor dat bewoners en bedrijven minder hinder hebben van werkzaamheden en is financieel effectief. Overzicht dat de domeinen overstijgt is belangrijk, in de vorm van kaarten met werkzaamheden in de openbare ruimte en een integraal projectenboek.

Voor een integraal overzicht is het belangrijk de gegevens van de verschillende beheerdomeinen goed bij te houden. Daarom wordt één centraal beheersysteem gehanteerd door gegevensbeheerders. De Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) is hiervoor de basis. De beheerders van de verschillende domeinen zorgen ervoor dat het centrale beheersysteem actueel blijft door revisies aan te leveren conform de eisen van de gegevensbeheerder. Bij uitzondering wordt door beheerdomeinen aanvullend een eigen systeem voor gegevensbeheer gebruikt. Dit kan wanneer dit voor het dagelijks beheer voordelen biedt. Deze systemen zijn geen vervanging voor het centrale beheersysteem.

Ambities voor een betere basis

- De basis is op orde onder het motto *schoon, heel en veilig*.
- De ambitie voor beeldkwaliteit is B, waarbij voor locaties of beheerobjecten kan worden afgewogen of een soberder C acceptabel is.
- De consequenties van de keuze voor onderhoud op een beeldkwaliteitsniveau voor de beleving van de leefomgeving en de gemeentelijke financiën worden onder de aandacht gebracht bij bestuursorganen, bewoners en ondernemers.
- De ambities en prestaties voor een goede basis in Rijswijk worden objectief beoordeeld volgens CROW-beeldsystematiek.
- Vervangingspieken en kapitaalsvernietiging worden voorkomen door planmatig werken op basis van schouwen, kwaliteitsinspecties en meerjarenplannen.
- Er wordt integraal gewerkt door de planning van de verschillende beheerdisciplines en andere taakvelden op elkaar af te stemmen en gelijktijdig uit te voeren. Deze planning is weergegeven in het projectenboek en overzichtskaart.
- Het projectmatig werken wordt verder geprofessionaliseerd.
- Het dagelijks onderhoud wordt geborgd door bestekken en contracten meerjarig aan te besteden en hierop toezicht te houden
- Bij de inrichting van de openbare ruimte binnen in- en uitbreidingslocaties wordt de beheerbaarheid nadrukkelijk afgewogen. Het programma van eisen t.b.v. de openbare ruimte is hiervoor het uitgangspunt. Bij afwijking hiervan worden de (financiële) consequenties met Stadsbeheer en ORD besproken.
- Gegevensbeheer is actueel en het proces hiervoor adequaat ingericht. Er wordt gebruik gemaakt van 1 integraal beheersysteem. Revisie wordt aangeleverd conform de eisen van de gegevensbeheerder. Eigen beheersystemen per domein zijn in uitzonderingsgevallen een mogelijke aanvulling.

Een groene woonstad

Rijswijk groeit en verdicht. Nieuwe wijken in Rijswijk Buiten verrijzen en ook in de Plaspoelpolder gaat meer worden gewoond. Tegelijkertijd staat Rijswijk bekend om haar ruime hoeveelheid stedelijk groen: de (historische) landgoederen en de parken. Het is een stadsambitie om een groene woonstad te blijven en deze waarde verder te ontwikkelen. Wonen in een groene omgeving maakt Rijswijk uniek in de metropoolregio.

Om groen en lommerrijk stedelijk wonen te kunnen bieden blijft aandacht voor het stedelijk groen en de parken belangrijk, door het te koesteren en blijven ontwikkelen.

Het stedelijk groen zorgt ervoor dat de woonomgeving een prettige uitstraling heeft. Variatie van beplanting en gebruik van kleuren kunnen daaraan bijdragen. Stedelijk groen speelt een belangrijke rol in de vermindering van hittestress in Rijswijk; het zorgt voor schaduw en verkoeling in verharde straten. Een groene omgeving inspireert inwoners in de inrichting van hun eigen tuin en de keuze voor groene energie. Met het aanbrengen van openbaar groen wordt rekening gehouden met de wijze waarop het groen onderhouden en beheerd kan worden, ook is het van belang de groeiplaats goed aan te brengen.

Parken zijn als groene oases in de stad. Ze zijn cruciaal voor een prettig leefklimaat, klimaatbestendigheid en het bieden van natuur en ruimte aan bewoners. Parken brengen koelte op warme dagen en zorgen voor rust in een

natuurlijke omgeving. Daarnaast bieden ze levendige ontmoetingsplekken en ruimte voor sport, spel en recreatie. Ook voor natuurontwikkeling zijn parken belangrijk: door de juiste inrichting en plantkeuze zorgen ze voor natuurlijke, biodiverse gebieden in Rijswijk. Het Wilhelminapark en de Landgoederenzone krijgen al een gerichte impuls. Veel andere parken in Rijswijk zijn verouderd. Er wordt gestreefd naar het optillen van alle parken naar een goed basisniveau waarbij belangrijke groenwaarden een plaats krijgen.

Groen in Rijswijk heeft niet altijd een grote waarde op het gebied van biodiversiteit. Het vergroten van die waarde is goed voor planten en dieren en daarmee uiteindelijk ook voor de bewoners. Een groene woonomgeving komt de gezondheid ten goede. Bij herinrichting wordt daarom zoveel mogelijk ingericht op een manier die de biodiversiteit ten goede komt en ruimte laat om de groene waarden te ontwikkelen. Monoculturen worden voorkomen en de plantkeuze is gericht op een grotere variëteit aan planten en dieren. Inheemse soorten hebben hierbij door hun effectiviteit de voorkeur. In het beheer wordt rekening gehouden met biodiversiteit door waar mogelijk beheeractiviteiten als maaien, waterkantbeheer en snoeien hierop aan te passen.

Het veranderende klimaat zorgt ervoor dat van oudsher inheemse soorten misschien niet meer de beste keuze zijn in de inrichting van het groen. In de soortkeuze is daarom aandacht voor nieuwe soorten die door het veranderende klimaat goed passen en groeien in Rijswijk.

Beheer van groen in Rijswijk is gericht op voldoende onderhoud en vernieuwing voor een goede uitstraling. Ook in het groen streven we in Rijswijk naar beeldkwaliteit B, eventueel met C waar dat mogelijk is. Daarnaast is er aandacht voor natuurinclusief beheer, met keuzes die gericht zijn op een natuurlijke inrichting, biodiversiteit en klimaatbestendigheid. Afstemmen van het einde van de levensduur van bomen op de uitvoering van projecten (bijvoorbeeld herprofilering) draagt bij aan integrale afstemming. Bij grote projectontwikkelingen worden afwegingen gemaakt over het behoud of vervanging van groen en bomen. Een afwegingskader biedt houvast voor het maken van deze afweging.

Er wordt in Rijswijk 80 kilometer gasleiding vervangen. Dit heeft invloed op het onderhoud van de openbare ruimte, met name op de bomen in de straten waar dit speelt. Het biedt kansen voor een integrale aanpak van straten, waarbij herprofilering kan plaatsvinden, maar kan er ook voor zorgen dat bomen verloren gaan. Wanneer mogelijk worden bomen behouden of teruggeplaatst om te zorgen dat de groene woonomgeving behouden blijft.

Ambities voor een betere groene woonstad

- Het groen van Rijswijk maakt de stadsregio uniek en aantrekkelijk en dat moet zo blijven. Waar mogelijk wordt het lommerrijk wonen versterkt. Beheer is gericht op een voldoende kwaliteit, met groen dat er goed uit ziet en gericht op de ontwikkeling van gebruik- en belevingswaarden en eindbeelden.
- Bestaand groen wordt – waar mogelijk – in stand gehouden. De levensduur van bomen wordt afgestemd op grote projecten in dezelfde straat of wijk. Er komt een afwegingskader voor het beoordelen van monumentale bomen om in projectontwikkeling het behoud van bomen te onderbouwen.
- Parken en stedelijk groen bieden inwoners een prettig leefklimaat en nodigen uit tot ontmoeten. Parken krijgen waar mogelijk een impuls om een basisniveau te halen op deze waarden.
- Kleinere groenvoorzieningen zijn goed geïntegreerd in (verdichte) woonwijken met de juiste soortkeuzes wat zorgt voor een groene woonomgeving met kleur en variatie. Dit is maatwerk, waarbij flexibel wordt omgegaan met groen: bomen en ander groen zijn uitwisselbaar.
- Typen groen zijn afgestemd op de omliggende verhardingen (voorkomen van schade) en beheerbaarheid is in acht genomen.
- Waar mogelijk beheer en inrichting realiseren gericht op het vergroten van biodiversiteit: het voorkomen van monoculturen, soortkeuze (kruiden en inheemse soorten) die bijdraagt aan biodiversiteit en hierop afgestemd beheer.
- Soortkeuze is afgestemd op het veranderende klimaat.
- De effecten van de grote vervangingsopgave in gasleidingen op het bomenbestand worden in kaart gebracht. Per straat of wijk wordt bekeken hoe kan worden gezorgd voor het behoud van bomen.

De leefomgeving van de bewoners en ondernemers

De openbare ruimte van Rijswijk is in ontwikkeling. Rijswijk groeit met de toevoeging van nieuwe wijken in Rijswijk Buiten, verdichting van bestaande woongebieden en de ontwikkelingen in de Plaspoelpolder en rond winkelcentrum In de Bogaard geven Rijswijk voor de toekomst een ander aanzicht. Dit zijn grote ingrepen in de leefomgeving van de bewoners van Rijswijk. Een leefomgeving waar bewoners zich thuis moeten voelen.

Het huis en de tuin zijn persoonlijke leefomgevingen en de openbare ruimte is de gezamenlijke leefomgeving. Die leefomgeving is niet alleen schoon, heel en veilig, maar heeft ook een functie voor de bewoners van Rijswijk. Dit geeft de openbare ruimte een grote maatschappelijke waarde.

Rijswijk heeft de ambitie dat de leefomgeving het verlengde wordt van de tuin en woonkamer van haar bewoners. Het zijn prettige verblijfsplaatsen die uitnodigen tot verblijf, ontmoeting, lopen, fietsen en buiten spelen. Dit betekent ook dat inrichting, van zowel verhardingen als toegepast meubilair en verlichting functioneel is en afgestemd op het gebruik.

Spontane ontmoetingen zorgen voor sociale cohesie. Iedereen voelt zich er thuis: oude en nieuwe bewoners, jong en oud, werkenden en omwonenden, zorgbehoevenden en hun hulpverleners. Rijswijk kent nu mooie plekken, zoals de landgoederen, Oud-Rijswijk en de buitengebieden in Pasgeld. Andere plaatsen hebben aandacht nodig om waardevol te worden of blijven voor bewoners. De grote doorgaande wegen doorsnijden wijken die zo geïsoleerd kunnen raken. Het is belangrijk om de aansluiting van de wijken op deze wegen herkenbaar te maken en de wegen zelf hun doorgaande karakter te laten behouden.

Wanneer de bewoners van Rijswijk geen positieve beleving hebben van hun leefomgeving, zorgt dit voor een lagere ervaren kwaliteit van wonen, wat kan leiden tot vervreemding en ook meer klachten en meldingen.

Inrichting of onderhoud kan minder aansluiten op de wensen en behoeften van de bewoners in een wijk of zelfs buurt. Gevolg is dat de bewoners de keuzes die worden gemaakt vanuit de gemeente minder goed begrijpen. Daarom is het belangrijk de bewoners van Rijswijk voldoende te betrekken bij overwegingen en keuzes die gemaakt worden in de openbare ruimte. Dit geldt zeker bij ingrijpende ontwikkelingen in de stad, zoals bij herinrichtingen en klimaatadaptieve maatregelen. Participatie in de herinrichting van de openbare ruimte in Rijswijk kan ervoor zorgen dat bewoners zich medeverantwoordelijk voelen voor hun leefomgeving. De bewoners voelen zich dan meer thuis en zijn meer bereid te zorgen voor hun directe woonomgeving. Initiatieven van bewoners in Rijswijk worden gestimuleerd, dit levert vaak een opening op om veel breder samen te werken met bewoners op het gebied van duurzaamheid of zorg.

Ambities voor een betere leefomgeving van de bewoners en ondernemers

- De openbare ruimte is de gezamenlijke leefomgeving van de inwoners van Rijswijk. Bewoners van Rijswijk voelen zich medeverantwoordelijk voor hun leefomgeving. Bewonersinitiatieven worden gestimuleerd en er is sociale cohesie.
- Bewoners worden meegenomen in de gemaakte keuzes.
- Klachten van inwoners worden adequaat verholpen en waar mogelijk voorkomen.
- Er wordt in de leefomgeving gestreefd naar verbindende stadsassen langs de grote doorgaande wegen waarbij op aansluitingen van wijken gestreefd wordt naar toegankelijkheid, met eigen identiteit en herkenning van de entree van de wijk.
- De leefomgeving nodigt uit tot verblijf, (spontane) ontmoeting, lopen, fietsen en buiten spelen. Iedereen voelt zich welkom. Er is voor ieder wat wils.
- Grote groengebieden of kleinere plantsoenen krijgen specifieke gebruikswaarden zodat hier bepaald gebruik maar ook aantrekkingskracht en identiteit door ontstaat.
- Inrichting van de leefomgeving gebeurt op basis van de functie in de stad en sluit zoveel mogelijk aan op de behoefte van de bewoners. De inrichting is aantrekkelijk en veilig zodat deze bijdraagt aan het uitnodigende karakter.

Bereikbaarheid & mobiliteit

Rijswijk heeft een regionale functie op het gebied van bereikbaarheid. Enkele grote wegen vormen de assen door de gemeente in het verbinden van de omliggende gemeenten en gebieden. Dit maakt van Rijswijk ook een “doorreisgemeente”. De verbinding met andere steden is voor de bewoners van Rijswijk belangrijk, omdat zij vaak in andere gemeenten werken, winkelen of recreëren. Voor ondernemers zijn de wegen belangrijk voor een toestroom aan klanten en zij vormen het visitekaartje van Rijswijk. Daarom is het belangrijk voor het borgen van de basiswaarde van de openbare ruimte dat ze goed worden onderhouden.

De wegen en entrees zijn een visitekaartje van Rijswijk. Daarom worden ze aangekleed met bomen en groen en is de inrichting verzorgd. Op hoofdroutes hebben een verzorgde uitstraling en veiligheid voorrang op ecologisch beheer wanneer deze niet goed samen gaan. Hierbij is het wel belangrijk dat de ecologische groenstructuur van Rijswijk in stand blijft.

De fiets is in Rijswijk een belangrijk vervoersmiddel. Fietsen is een aantrekkelijk alternatief voor de auto draagt bij aan gezondheid en klimaatdoelen. De grootte van Rijswijk biedt veel kansen om het gebruik van de fiets verder te vergroten. Daarvoor is bereikbaarheid op de fiets belangrijk. Dit kan worden bereikt door goed onderhouden fietspaden en de mogelijkheid tot veilig parkeren van de fiets dicht bij huis, openbaar vervoer, winkels en recreatieve plekken.

Regionale bereikbaarheid per fiets wordt versterkt door bestaande fietspaden te verbeteren en aan te sluiten regionale fietsroutes, zoals de verbinding Delft-Rijswijk-Den Haag. In Rijswijk wordt het programma voor fietspaden vastgelegd in het *Uitvoeringsplan fietspaden, fietsstroken en fietsstraten 2022-2030*.

De rol en positie van de voetganger wordt vaak onderschat. Op de korte afstanden is lopen het belangrijkste ‘vervoermiddel’. De ambitie is om naast het bevorderen van veilig en comfortabel fietsen, ook in te zetten op lopen. Met dezelfde doelstellingen: gezondheid en klimaatdoelen. Zowel functioneel als recreatief lopen horen daarbij. Randvoorwaarden zijn een verkeersveilige en sociaal veilige en toegankelijke openbare ruimte. Voor mensen met een beperking (visueel of motorisch) moeten de loopvlakken voldoende breed, obstakelvrij en vlak zijn. Bijzondere aandacht is nodig voor oversteekplaatsen, openbaar vervoerhaltes en trappen. Een brede stoep nodigt uit tot informeel spelen in de buurt. In overleg met de doelgroep passen we op bepaalde locaties rateltickers bij verkeerslichten toe. We hanteren de laatste richtlijnen van het CROW voor de inrichting van openbaar gebied voor voetgangers.

Ambities voor een betere bereikbaarheid

- De doorgaande wegen in Rijswijk geven een goed visitekaartje weg van Rijswijk. Ze hebben een verzorgde en verkeersveilige inrichting en begeleiding van bomen en groen.
- Fietsen in Rijswijk wordt beter gefaciliteerd door goede en veilige fietspaden. Fietsen kunnen 24 uur per dag worden geparkeerd in de buurt van voorzieningen. Voor regionale bereikbaarheid per fiets worden bestaande fietspaden verbeterd om aan te sluiten op regionale fietsroutes.
- Voetgangers in Rijswijk krijgen de komende jaren meer ruimte om veilig te bewegen.

Duurzaam

Rijswijk streeft naar verduurzaming op het gebied van energie, biodiversiteit, milieu, klimaatbestendigheid, afval en circulaire economie. Dit heeft gevolgen voor het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk. Biodiversiteit wordt behandeld onder de ambitie van een groene woonstad en klimaatadaptatie bij de ambitie voor klimaatbestendigheid. Hier worden ambities gesteld voor circulaire economie en energieverbruik.

Rijswijk heeft doelen geformuleerd op het gebied van circulaire economie. Zo moet er in 2020 10% circulair worden ingekocht en werkt de gemeente toe naar een circulaire organisatie in 2050. Concrete ambities worden nog uitgewerkt. In de tussentijd wordt er zoveel mogelijk toegepast bij projecten en inkoop van materialen. Circulair ontwerp van de openbare ruimte heeft betrekking op het besparen van materiaal en grondstoffen door

preventie, verlengen van de levensduur, duurzaam gebruik, ontwerp voor meerdere levenscycli, ontwerp voor optimaal beheer en onderhoud. Materialen worden wanneer mogelijk ingekocht met oog voor hergebruikte en duurzame materialen. Verder wordt er gestreefd naar het verlengen van de levensduur van producten en wordt er waar mogelijk hergebruikt aan het eind van de levensfase. De gemeente neemt zo veel mogelijk producten en materialen af van lokale, dan wel regionale leveranciers, uiteraard moet dit passen in het aanbestedingsbeleid, dit om de CO₂ uitstoot te beperken.

In het beheer van de openbare ruimte heeft dit invloed op materiaalkeuze. Wanneer vervangingen plaatsvinden van objecten als afvalbakken en banken, is het belangrijk te letten op de materialen die worden gekozen. Materialen die lang meegaan, die zijn hergebruikt of waarvan het winnen weinig impact heeft in termen van bijvoorbeeld energie- en waterverbruik hebben de voorkeur. In de openbare ruimte geldt dat bijvoorbeeld voor beton (veel CO₂-uitstoot) en keuze van hout (houtkap). Wanneer ook rekening wordt gehouden met de arbeidsomstandigheden of locaties waar de materialen van het object worden gewonnen, is het materiaal in nog bredere zin duurzaam te noemen. Om duurzame materiaalkeuze te borgen is het van belang een afwegingskader op te stellen voor de materialen die in verschillende domeinen van de openbare ruimte worden toegepast.

Ten tweede kan actief worden gewerkt aan het beperken van afval door het verlengen van de levensduur en het hergebruik van materiaal. Straatstenen kunnen zoveel mogelijk worden hergebruikt en groenafval kan duurzaam worden gebruikt door te streven naar zoveel mogelijk hergebruik en recycling.

Ten slotte is het mogelijk het energieverbruik in het beheer van de openbare ruimte te verminderen. Het verminderen van de uitstoot van het wagenpark en mobiele werktuigen door elektrificatie en het stellen van eisen in aanbestedingen van onderhoudscontracten op het gebied van CO₂-uitstoot of bredere duurzaamheidseisen dragen daaraan bij.

Ambities voor verbeteren duurzaamheid

- Bij ontwerp van de openbare ruimte wordt gestreefd naar circulair ontwerp, dit komt ten goede aan duurzaamheid in beheer.
- In materiaalkeuze bij (her)inrichtingen en vervangingen is aandacht voor materialen die lang meegaan of zijn hergebruikt en de energiekosten en arbeidsomstandigheden bij winning en productie. Voor materiaalkeuze in de openbare ruimte wordt een afwegingskader opgesteld.
- In het beheer worden afvalstromen verminderd door de levensduur van objecten te verlengen en afval een zo hoogwaardig mogelijke bestemming te geven, zoals hergebruik.
- In het beheer wordt gestreefd naar minder energieverbruik en CO₂-uitstoot door aandacht te schenken aan eigen en extern materieel en werkwijzen. Eisen hiervoor zijn onderdeel van aanbestedingen.
- Groen is een duurzaam middel in de openbare ruimte, recycling van groenafval en hergebruik wordt nagestreefd.

Klimaatbestendigheid

In 2014 heeft de regio Haaglanden de kwetsbaarheden in kaart gebracht die spelen bij klimaatverandering in de *Adaptatiestrategie Haaglanden*. In Rijswijk is met name sprake van hittestress. De Zuidvliet zorgt voor een risico op wateroverlast in Leeuwendaal. Door opwarming van stilstaand water door meer warm weer kan blauwalg een vaker voorkomend probleem worden, bijvoorbeeld in De Put. Om deze dreigingen het hoofd te bieden stelt Rijswijk een strategie en actieplan op voor klimaatadaptatie met aandacht voor de te nemen maatregelen en borging in de organisatie.

In het IBOR sorteren we niet voor op de ontwikkeling van deze strategie. Wel is het belangrijk om het beheer van de openbare ruimte actief aan te haken bij de ontwikkeling van deze strategie en een daaruit volgend actieplan, omdat klimaatadaptatieve maatregelen ongetwijfeld gevolgen hebben voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Inrichting zal veranderen om Rijswijk bestand te maken tegen de uitdagingen van wateroverlast en hitte.

Om wateroverlast aan te kunnen zal het vergroten van infiltratie en het bergen van water een belangrijke rol spelen door het verminderen van verharding, bijvoorbeeld samen met bewoners als onderdeel van *operatie steenbreek*, of groter gebruik van open verhardingen, meer groen of waterbergende systemen in de bodem. Het nemen van zichtbare maatregelen inspireert bewoners ook in hun eigen tuinen meer waterberging te creëren door bijvoorbeeld watertonnen of wadi's. Dit wil Rijswijk graag stimuleren. Om hittestress te verminderen is het verminderen van verharding, strategisch plaatsen van snippergroen, parken en waterpartijen belangrijk. Hierbij is het voor het beheer van belang dat rekening wordt gehouden met de beheerbaarheid van de nieuwe inrichtingen.

Ambities voor betere klimaatbestendigheid

- Het beheer openbare ruimte is actief betrokken bij de ontwikkeling van de strategie en het actieplan klimaatadaptatie.
- De gevolgen van klimaatadaptatieve maatregelen voor het beheer van de openbare ruimte zijn duidelijk bij de medewerkers op het stadhuis en bij de medewerkers van Onderhoud Ruimtelijk Domein.
- Bij het klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte bij in en uitbreidingslocaties is aandacht voor de beheerbaarheid.
- Wij streven naar minder versteende oppervlakten in de openbare ruimte. Daarvoor is aandacht nodig in het ontwerp.
- Bewoners worden door de gemeente gemotiveerd om zelf klimaatadaptatieve maatregelen te nemen. De actie Steenbreek wordt wanneer mogelijk uitgebreid.
- Om hittestress in de stad te voorkomen streven we naar voldoende volwassen bomen, water, sloten, schaduw en parkachtig groen en het juiste materiaalgebruik in de openbare ruimte.

Samenvatting ambities buiten beter

De ambities zorgen ervoor dat het buiten beter wordt. De ambities worden in tabel 16 samengevat. De details van de ambities staan in de groene kaders in dit hoofdstuk.

Ambities Buiten Beter		
Een betere basis - Schoon, heel en veilig - Beeldkwaliteit - Professionele organisatie - Integraal werken - Beheerbaar areaal - Gegevensbeheer op orde	Een betere groene woonstad - Aantrekkelijk groen - Behoud groen - Waardevolle parken - Waardevol groen in wijken - Beheerbaar groen - Biodiversiteit en soortkeuze	Een betere bereikbaarheid - Hoofdwegen voldoende capaciteit - Hoofdwegen herkenbaar en verzorgd - Faciliteren fietsbereikbaarheid
Een betere leefomgeving van de bewoners en ondernemers - Maatschappelijke waarde - Eigenaarschap - Participatie - Klachtenafhandeling - Verbondenheid - Herkenbaarheid - Bijzondere plekken - Prettig verblijf - Doelmatige functie	Verbeteren duurzaamheid - Circulair ontwerpen - Afwegingskader materiaalgebruik - Afvalstromen verminderen - Energieverbruik verminderen - CO₂-uitstoot verminderen - Hergebruik in groen	Betere klimaatbestendigheid - Aansluiten actieplan - Interne bewustwording - Klimaatbestendig én beheerbaar - Verminderen verstening - Voldoende schaduw - Voldoende groen - Voldoende water - Inspireren bewoners

Tabel 16. Samenvatting ambities voor Buiten Beter.

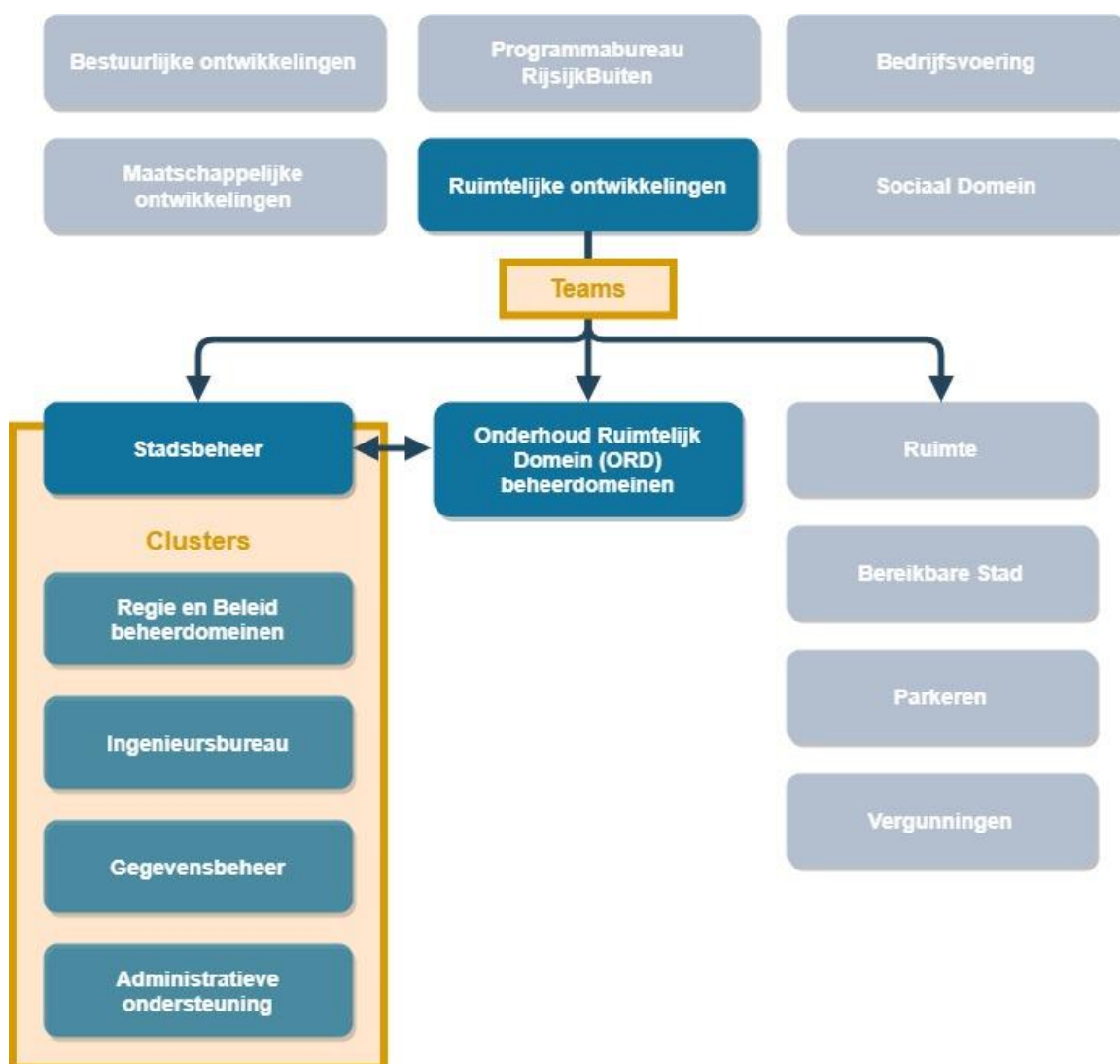

3. Beheermethodiek

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten van het beheer en onderhoud in Rijswijk uiteengezet. Achtereenvolgens worden de begrippen 'beheer' en 'onderhoud' toegelicht, wordt een beschrijving gegeven van de organisatie en worden de taken en verantwoordelijkheden uiteengezet.

3.1. Organisatie

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een taak van de teams Stadsbeheer en Onderhoud Ruimtelijk Domein (ORD) van het domein 'Ruimtelijke ontwikkelingen'. Het team Stadsbeheer bestaat uit een cluster 'regie en beleid,' ingenieursbureau, administratieve ondersteuning en gegevensbeheer. Zie figuur 13 voor een schematische weergave van de positie van het team Stadsbeheer en ORD in de gemeentelijke organisatie.

Figuur 13. Positie van de teams Stadsbeheer en Onderhoud Ruimtelijk Domein in de gemeentelijke organisatie van Rijswijk. Boven de domeinen, waaronder 'Ruimtelijke ontwikkelingen,' met daaronder de teams van dit domein, waaronder 'Stadsbeheer' en 'Onderhoud Ruimtelijk Domein' (ORD). Dit is geen compleet organigram van de gemeentelijke organisatie of de overige domeinen en teams.

De openbare ruimte is in Rijswijk opgedeeld in beheerdomeinen: groen, verharding, water, riolering, civiele kunstwerken, openbare verlichting, verkeersregelininstallaties, spelen en reiniging. Voor elk beheerdomein is een verantwoordelijke werknemer bij Stadsbeheer en de ORD.

3.2. Rolverdeling

In het beheer van de openbare ruimte in Rijswijk onderscheiden we drie rollen:

- Strategisch beheerder
- Tactisch beheerder
- Operationeel beheerder

Strategisch beheerder

De strategisch beheerder, ook bekend als asset eigenaar, bepaalt de strategische kaders waaraan de openbare ruimte moet voldoen. De taken van de strategisch beheerder zijn:

- Stelt de organisatiedoelen vast.
- Stelt de beleidskaders vast.
- Stelt de kwaliteitsambities voor de openbare ruimte vast.
- Stelt de beschikbare budgetten vast.
- Stelt andere middelen beschikbaar (o.a. capaciteit/kennis).

De strategisch beheerder is de raad van de gemeente Rijswijk, geadviseerd door de tactisch beheerder, het college (en ambtelijk het team Stadsbeheer).

Tactisch beheerder

De tactisch beheerder, ook bekend als asset manager, brengt de risico's in kaart, managet de kwaliteit en prestaties en komt met beheersmaatregelen. Deze rol ligt in Rijswijk bij het team Stadsbeheer. De tactisch beheerder:

- Voert regie over de verschillende beheerdomeinen en bewaakt het budget.
- Beheert de gegevens van het areaal.
- Monitort de kwaliteit van het areaal.
- Vertaalt beleid naar prioriteiten en prestatiedoelen.
- Weegt risico's af en formuleert beheersscenario's.
- Stelt beleidsplannen op.
- Stelt beheerplannen op.
- Stelt meerjarenplannen op.
- Stelt de kaders vast voor dagelijks onderhoud naar de operationeel beheerder (contractmanagement van metingen, inspecties en onderhoudswerkzaamheden).
- Is opdrachtgever voor groot onderhoud- en vervangingswerkzaamheden (projectvoorbereiding, bestekken, contracten, toezicht).
- Adviseert en rapporteert aan de strategisch beheerder via de regulieren P&C-cyclus (paragraaf kapitaal-goederen).

De tactische beheertaak is ondergebracht binnen het cluster Beleid en Regie van het team Stadsbeheer. Voor elk beheerdomein is een beleidsmedewerker aangewezen die deze rol uitvoert. Deze persoon werkt nauw samen met de operationele beheerder van de team ORD/gemeentewerf. De operationele beheerders van de werf zijn de ogen en oren op straat en hebben daarom een belangrijke adviesfunctie.

Het ingenieursbureau is opdrachtnemer van het cluster Regie en Beleid voor het maken van bestekken en plannen van projecten voor groot onderhoud en vervangingsprojecten. Het cluster Gegevensbeheer is verantwoordelijk voor het actueel houden, invoeren, verwerken van areaalmutaties en vervolgens leveren van

areaalgegevens uit het beheersysteem. Het cluster heeft hierin een ondersteunende en adviserende rol naar het cluster Regie en Beleid. Het cluster Administratieve Ondersteuning is ondersteunend voor het team Stadsbeheer.

Operationeel beheerder

De operationeel beheerder, ook bekend als dienstverlener, voert het beheer en onderhoud uit. Deze rol ligt bij het team Onderhoud Ruimtelijk Domein (ORD). De taken van de operationeel beheerder zijn:

- Houdt toezicht op uitbestede metingen, inspecties en werkzaamheden in dagelijks onderhoud.
- Verricht zelf metingen, inspecties, e.d. ten behoeve van het beheer.
- Voert zelf werkzaamheden in dagelijks onderhoud uit.
- Handelt klachten en meldingen af.
- Is verantwoordelijk voor de inzet van budgetten voor dagelijks beheer.
- Rapporteert op gezette tijden voortgang, prestaties, meetresultaten en areaalwijzigingen aan de tactisch beheerder.
- Is oren en ogen van de tactisch beheerder en heeft een adviesfunctie inzake beleid.

Het team Onderhoud Ruimtelijk Domein is operationeel beheerder. Daarnaast worden werkzaamheden uitbesteed aan derden, die in dat geval dagelijks onderhoud in het operationeel beheer uitvoert. Zodoende bestaat het operationele beheer uit een mix van eigen personeel en aannemers die gecontracteerd zijn. Wanneer een aannemer onderhoudswerkzaamheden uitvoert op basis van een contract van de tactisch beheerder is het team ORD verantwoordelijk voor toezicht op de bestekken. Het operationeel beheer heeft verschillende werkvormen. Het heeft een partnerschap met de DSW, voornamelijk op het gebied van groen en zwerfvuil.

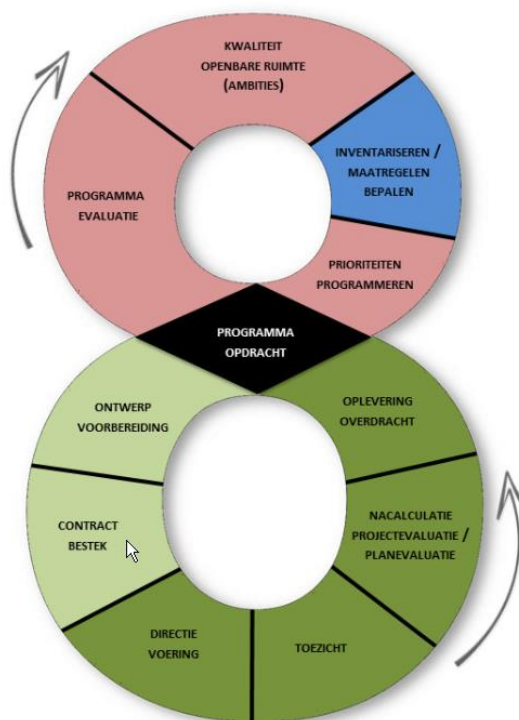
3.3. Werkwijze

In de organisatie van het beheer worden enkele uitgangspunten gehanteerd. Het werken vindt plaats conform onderstaand figuur 14: de beleidsachtbaan. Iedere afdeling heeft daarin zijn rol. Zowel projecten als het onderhoud laten zich vangen in cyclische werkwijze.

Projectmatig werken

In beheer en onderhoud werken we projectmatig. Daarbij wordt er vanuit de cyclus een aantal stappen doorlopen.

- Inventarisaties en kwaliteitsbeoordelingen
- Bepalen investeringsprogramma vervangingsonderhoud
- Bepalen klein- en groot onderhoudsmaatregelen en prioriteren
- Budgettering onderhoudsmaatregelen
- Opdrachtbeschrijving en accordering
- Uitwerking maatregelen in planvorming en bestek
- Opstellen contracten/bestekken en aanbesteden
- Contractmanagement uitvoerende partijen
- Uitvoering maatregelen
- Directievoering en toezicht
- Projectevaluatie en nacalculatie
- Oplevering/overdracht
- Verwerking uitgevoerde maatregelen in beheersysteem

Figuur 14. Beleidsachtbaan openbare ruimte.

De kaders van deze aanpak zijn het IBOR en de domein specifieke beleids- en beheerplannen. De taakverdeling wordt bepaald aan de hand van de rolverdeling van strategisch, tactisch en operationeel beheerder. De projectmatige aanpak sluit zoveel mogelijk aan op de gemeentelijke planning- en controlcyclus (PDCA).

Beheer

Onder het beheer van de openbare ruimte verstaan we alle maatregelen die erop gericht zijn om de openbare ruimte niet alleen in stand te houden maar ook mee te ontwikkelen in de veranderende eisen en behoeften vanuit de samenleving. Het beheer doorloopt jaarlijks de gehele beleidsachtbaan, met als bijzonder kenmerk dat in een onderhoudsjaar meerdere cyclussen door elkaar heen lopen. De verantwoording gaat over het jaar ervoor, de realisatie over het lopende jaar en de programmering over het volgende jaar en daarna. Daar doorheen loopt regelmatig de evaluatie en bijstellen beleid n.a.v. maatschappelijke ontwikkelingen.

Tot de reguliere maatregelen behoren onder meer inspecties en inventarisaties, kwaliteitsopnames, duiden beleidseffecten op beheer, budgetteren, het bijhouden van areaalgegevens, contacten met bewoners, behandelen vragen verzoeken bewoners en bestuur, het opstellen van onderhoudsplannen en programmeren/plannen, de voorbereiding van maatregelen, het opstellen van bestekken en contracten, het contracteren van uitvoerende partijen, houden van toezicht, opleveren, enz.

Onderhoud

Onderhoud betreft de fysieke uitvoering van maatregelen aan de infrastructuur. We maken bij onderhoud onderscheid in:

- klein of dagelijks onderhoud
- groot onderhoud
- vervangingsonderhoud.

Dagelijks onderhoud betreft relatief kleine maatregelen die gericht zijn op het verzorgen, herstel/reparatie of conservering van delen van objecten. Dagelijks onderhoud kent meerdere aanduidingen. Dit zijn onder andere regulier onderhoud, service-onderhoud, maatregelen die voortkomen uit klachten en meldingen en calamiteitenonderhoud. Dagelijks onderhoud heeft dus enerzijds een planmatig karakter en anderzijds voor een deel een ad hoc karakter. Ad hoc taken kunnen slecht worden ingepland en zijn vaak verweven in de uitvoering van reguliere taken. Dagelijks onderhoud en deels groot onderhoud liggen vast in de jaarlijkse exploitatiebegroting.

Groot onderhoud betreft grootschalige werkzaamheden op een substantieel deel van een object die periodiek noodzakelijk zijn en tot doel hebben het kwaliteitsniveau zodanig te verbeteren dat de beoogde levensduur wordt bereikt, dan wel verlengd. Het Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) komt tot stand op basis van technische inspecties en visuele beoordelingen. Deze worden geprioriteerd met in achtname van de beschikbare budgetten. Kenmerk van groot onderhoud is dat dit planmatig uitgevoerd kan worden verspreid over meerdere jaren. Rijswijk ligt voor een groot deel op draagkrachtige gronden (binnenduinrand) waardoor met name bij wegen en rioleringen maatregelen over een langere periode verspreid uitgevoerd kunnen worden, meer dan bij minder draagkrachtige gronden. Budgetten voor het MJOP kunnen op meerdere manieren tot stand komen; via egalisatiefondsen, vaste jaarlijkse budgetten in de exploitatiebegroting en via aparte kredieten.

Vervangingsonderhoud is noodzakelijk wanneer het object het einde van de levensduur heeft bereikt en het rendement van klein en groot onderhoud te klein geworden is, waardoor dit type onderhoud te duur is geworden. Het oude object wordt hierbij vervangen door een nieuw object. Dit gaat vaak samen met reconstructies omdat de (wettelijke) eisen die gesteld worden aan de inrichting en functionaliteit daarvan zijn gewijzigd, maatschappelijke ontwikkelingen andere eisen met zich meebrengen (bv. klimaat), of omdat er sprake is van nieuwe inzichten in materialen, werkwijze, samenhangende maatregelen, e.d.

Integraal samenwerken

Formeel is het beheer van de openbare ruimte opgedeeld in beheerdomeinen met hun eigen areaal in beheer. Voor elk beheerdomein is een tactisch beheerder bij het team Stadsbeheer en een operationeel beheerder bij het team ORD aangesteld. Het IBOR zorgt voor een integrale beschouwing van het beheer van de openbare ruimte.

In het beheer van de openbare ruimte zorgt integraal werken voor meer slimme afstemming en betere resultaten. Daarom streven de teams Stadsbeheer (tactisch beheerder) en ORD (operationeel beheerder) ernaar om in de praktijk veel samen te werken. Er vindt doorlopend afstemming plaats tussen de beheerdomeinen op tactisch en operationeel niveau (horizontaal). Het cluster Regie en Beleid van Stadsbeheer is opdrachtgever voor beheerprojecten van het ingenieursbureau en is daarom nauw bij de projecten betrokken. Projectplannen worden goetst door de tactisch en operationeel beheerder. Een integraal projectenboek zorgt voor de planning van integrale projecten.

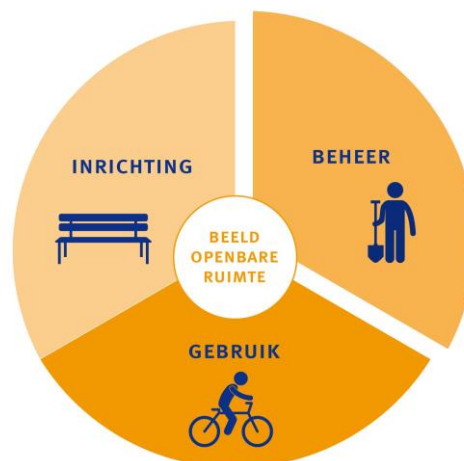
Afstemming tussen het team Stadsbeheer en andere teams is belangrijk omdat het beheer van de openbare ruimte niet op zichzelf staat. Met name met het team Bereikbare Stad worden banden onderhouden om maatregelen te stroomlijnen. Op domeinniveau is het belangrijk regelmatig af te stemmen met het domein 'Maatschappelijke ontwikkelingen', met name met de daaronder vallende teams Natuur en Samenleving en de wijkcoördinatoren.

Beoordeling kwaliteit openbare ruimte

Kwaliteit van de buitenruimte wordt bepaald door de inrichting, het beheer en het gebruik. Veel situaties kunnen worden beoordeeld vanuit deze samenhang.

Vanuit het beheer van de ruimte worden in de kwaliteit drie benaderingen onderscheiden:

- Technische kwaliteit (heel, veilig). De technische kwaliteit wordt beoordeeld aan de hand van inspecties, zoveel mogelijk aan de hand van algemeen geaccepteerde landelijke normen (GWW/CROW).
- Beeldkwaliteit. In beeldkwaliteit worden ambities vastgesteld waarop gericht kan worden beheerd door middel van beeldbestekken en schouwen van de openbare ruimte op basis van de beeldsystematiek van het CROW.
- Maatschappelijke kwaliteit of -waarde. Maatschappelijke waarde heeft betrekking op doelmatigheid en de beleving van de openbare ruimte door de bewoners. Het meten van deze waarde is daarom veelal onderdeel van een participatietraject. Deze waarden zijn subjectief maar door ze breed op te halen worden ze geobjectiveerd.

Figuur 15. Model beeld- en kwaliteitsbepalende aspecten openbare ruimte.

De kwaliteit die wordt nagestreefd in de openbare ruimte is een bestuurlijke keuze. Hierin is het goed onderscheid te maken in de inrichtingskwaliteit, de beheerkwaliteit en wat maatschappelijk gewenst is.

Bewonersparticipatie

Bij veel projecten in de openbare ruimte worden bewoners betrokken. Op welke manier de participatie wordt vormgegeven wordt per project beoordeeld op basis van een inschatting van de toegevoegde waarde en ervaringen bij eerdere projecten. Er is hierin binnen Stadsbeheer ervaring opgebouwd.

Bewonersinitiatieven en adoptiegroen worden door zowel het team Stadsbeheer als de teams Natuur en Samenleving of de wijkcoördinatoren onder het domein 'Maatschappelijke ontwikkelingen' opgepakt. In het reguliere werk wordt ook service verleend die gekoppeld is aan participatie, waarbij inzet vanuit ORD en soms Stadsbeheer noodzakelijk is. Verder zijn er reguliere contacten met bewoners en/of maatschappelijke organisaties veelal aan de hand van vragen en/of meldingen. Ook hierin spelen ORD en Stadsbeheer een rol.

Passende contractvormen

Contracten die door de tactisch beheerder worden gesloten met derden worden, wanneer mogelijk, integraal, meerjarig en met prestatiedoelen gesloten. Wanneer mogelijk maken we gebruik van partijen met lokale kennis.

Gegevensbeheer

Om integraal beheer mogelijk te maken wordt één centraal beheersysteem gehanteerd voor het beheer van de openbare ruimte. Dit systeem wordt beheerd door het cluster Gegevensbeheer van het team Stadsbeheer. Het systeem bevat informatie over het areaal in beheer, waaronder aantallen, geografische gegevens, levensduur en inspectiegegevens. De geografische basis is de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). De beheerders zorgen ervoor dat het centrale beheersysteem actueel blijft door revisies aan te leveren conform de eisen van de gegevensbeheerder. Dit zorgt voor eenduidige areaalgegevens. Bij uitzondering wordt door beheerders aanvullend een eigen systeem voor gegevensbeheer gebruikt wanneer dit voor het dagelijks beheer noodzakelijk is. In dit soort systemen wordt specifieke vaktechnische informatie per element vastgelegd die noodzakelijk is om de uitvoering van werkzaamheden goed te kunnen sturen. Deze systemen zijn geen vervanging voor het centrale beheersysteem.

4. Financiële scenario's beheer kwaliteit

Jaarlijks is er een budget beschikbaar voor het beheer van de openbare ruimte. Het benodigde budget wordt berekend in de beheerplannen per beheerdomein. Voor IBOR zijn doorrekeningen gemaakt om het budget te toetsen aan de ambities die Rijswijk heeft voor de openbare ruimte en de opgaven die er zijn in de beheerdomeinen. In de scenario's kan in meerdere of mindere mate aan deze opgaven en ambities worden voldaan.

Allereerst worden de ambities samengevat. Vervolgens worden drie scenario's geschetst, namelijk:

- Budgetneutraal nulscenario
- Scenario gericht versoberen
- Scenario sober

De doorrekeningen gelden voor het huidige areaal. Voor areaaluitbreidingen wordt zodoende uitgegaan van de reguliere extra budgetten die voor beheer beschikbaar komen bij oplevering van projecten. Zie voor details van de doorrekeningen bijlage 1.

4.1. Opgaven en ambities

De keuze tussen financiële scenario's heeft mogelijk consequenties voor het beheer van de openbare ruimte. Dit kan de ambities op beeldkwaliteit betreffen, maar ook grip op achterstanden en opgaven die volgen uit de huidige situatie. Ook heeft Rijswijk ambities voor de openbare ruimte en zijn er maatschappelijke ontwikkelingen waarop ingespeeld moet worden. Niet in elk scenario kunnen alle ambities worden nagestreefd. Om de gevolgen van de financiële scenario's te schetsen worden deze ambities en opgaven samengevat.

In hoofdstuk één werd de huidige situatie in de openbare ruimte van Rijswijk geschetst. Uit dit hoofdstuk volgen de nagestreefde kwaliteit per beheerdomein, achterstanden die er zijn en grote opgaven die er in de toekomst voorliggen. Een samenvatting van de ambities in beeldkwaliteit, achterstanden en opgaven staat in tabel 17.

Beheerdomein	Nagestreefde Beeldkwaliteit	Achterstanden	Opgaven
Algemeen	B	n.v.t.	Vervanging 80 kilometer gasleidingen.
Groen	B, centra A	Aantal bomen	Beeldambitie halen. Beheerbaarheid nieuwe wijken.
Verharding	C, centra B	Ca. 8%	Wortelopdruk en achterstanden vervanging.
Water	B	8,9 km beschoeiing	Risico's inschatten natuurlijke oevers i.v.m. vervangingsachterstand. Beheerbaarheid RW-buiten.
Civiele kunstwerken	B	Ca. 10%	Prioriteit civiele kunstwerken in beeld brengen. Achterstanden bruggen.
Openbare verlichting	B	Ja	Verouderd kabelnetwerk. Inventarisatie, vervangingsopgaven, klachten verminderen.
Verkeersregelinstallaties	B	Nee	
Spelen	B, centra A	Nee	
Overig meubilair	B, centra A	Nee	Beeldambitie halen.
Reiniging	B, centra A	Nee	Beeldambitie halen, klachten verminderen.

Tabel 17. De nagestreefde beeldkwaliteit, achterstanden en grote opgaven per beheerdomein. Zie voor details hoofdstuk 1.

In hoofdstuk twee zijn ambities beschreven voor een betere openbare ruimte in Rijswijk onder het motto: Buiten Beter. Deze zijn ondergebracht in een zestal thema's. Veel van de ambities zijn doelen voor de toekomst van de openbare ruimte in Rijswijk. Een samenvatting van de ambities staat in tabel 18. In de financiële scenario's zijn sommige ambities na te streven, andere niet. Dit wordt toegelicht bij de scenario's.

Ambities Buiten Beter		
Een betere basis - Schoon, heel en veilig - Beeldkwaliteit - Professionele organisatie - Integraal werken - Beheerbaar areaal - Gegevensbeheer op orde	Een betere groene woonstad - Aantrekkelijk groen - Behoud groen - Waardevolle parken - Waardevol groen in wijken - Beheerbaar groen - Biodiversiteit en soortkeuze	Een betere bereikbaarheid - Hoofdwegen voldoende capaciteit - Hoofdwegen herkenbaar en verzorgd - Faciliteren fietsbereikbaarheid
Een betere leefomgeving van de bewoners en ondernemers - Maatschappelijke waarde - Eigenaarschap - Participatie - Klachtenafhandeling - Verbondenheid - Herkenbaarheid - Bijzondere plekken - Prettig verblijf - Doelmatige functie	Verbeteren duurzaamheid - Circulair ontwerpen - Afwegingskader materiaalgebruik - Afvalstromen verminderen - Energieverbruik verminderen - CO₂-uitstoot verminderen - Hergebruik in groen	Betere klimaatbestendigheid - Aansluiten actieplan - Interne bewustwording - Klimaatbestendig én beheerbaar - Verminderen versterking - Voldoende schaduw - Voldoende groen - Voldoende water - Inspireren bewoners

Tabel 18. De ambities voor de openbare ruimte die in Rijswijk worden nagestreefd. Zie voor details hoofdstuk 2.

Nu volgen de financiële scenario's. Per scenario wordt aangegeven in hoeverre er ruimte is om de ambities na te streven en te werken aan achterstanden en opgaven.

4.2. Nulscenario (basis op orde)

Wanneer wordt uitgegaan van het huidige totaalbudget voor het beheer van de openbare ruimte, zijn er verschillende mogelijkheden om de middelen anders in te zetten en daarmee de ambities zoveel mogelijk waar te maken.

- Differentiëren in (beeld)kwaliteit per structuurgebied en tussen beheerdomeinen.
- Differentiëren in (beeld)kwaliteit binnen de maatregelen van een beheergroep (bv. beplantingen, open verhardingen, onkruid, vuil)
- Nuances aanbrengen door groot onderhoud en vervangingen in tijd te verschuiven.
- Nuance aanbrengen in de prioriteit die gegeven wordt aan een bepaald beheerdomein.

De basis in de berekening van het nulscenario gaat uit van een gelijke behandeling van de verschillende beheerdomeinen en structuurgebieden in na te streven kwaliteiten en gaat uit van gemiddelde jaarlijkse kosten voor klein onderhoud, groot onderhoud en een gemiddelde jaarlijkse reservering voor vervangingsonderhoud.

De doorrekening geeft aan dat binnen het huidige budget een algeheel onderhoud op gemiddeld B-kwaliteit (CROW-norm) mogelijk is. De basis is daarmee op orde.

Een overzicht van de doorrekening en vergelijking met de budgetten van Rijswijk staat in Tabel 19. De vergelijking van de budgetten en de doorrekening laat zien dat er per domein verschillen zijn, maar dat dat marginaal te noemen is. Over het totale exploitatiebudget dat jaarlijks beschikbaar wordt gesteld voor dagelijks en groot onderhoud is een klein overschot van € 98.000 bij het nulscenario. Daarmee is het budget voor dagelijks (verzorgend) en groot onderhoud toereikend. De beschikbare investeringsbudgetten voor vervangingen zijn op dit

moment niet toereikend om het berekende jaarlijks gemiddelde te reserveren bedrag voor vervangingen te dekken. Het tekort is ca. € 79.000. Hierbij moet de kanttkening worden gemaakt dat investeringsbudgetten per project worden aangevraagd en daarom in de praktijk jaarlijks verschillen. Op de begroting drukken deze budgetten jaarlijks op het exploitatiebudget vanwege kapitaalslasten.

In deze budgetvergelijking voor het beheer is de afwijking marginaal te noemen, waarmee gezegd kan worden dat het onderhoud van de gehele openbare ruimte op niveau B (basis) budgetneutraal uitgevoerd kan worden. Hierbij zijn vervangingsachterstanden die zich vanuit het verleden kunnen ophopen, en het wegwerken daarvan, niet meegerekend.

Samenvattende tabel Nulscenario
Uitdraai gemaakt op: 13-1-2021

Onderhoud type	Nulscenario (B) berekend		Budgetten Rijswijk		Nulscenario (B) vgl. budget	
	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)
Totaal (afgerond)	€ 7.106.000	€ 4.274.000	€ 7.204.000	€ 4.196.000	€ 98.000	-€ 79.000

Tabel 19. Jaarlijks benodigde totaalbudgetten en vergelijking met de beschikbare budgetten in Rijswijk voor dagelijks onderhoud (exploitatie) en vervangingen (jaarlijkse investeringsreservering) met een onderhoud van het huidige areaal op niveau basis (B).

NB: Voor vervangingsbudgetten in het domein spelen is geen doorrekening gemaakt, maar zijn de toegekende budgetten van het uitvoeringsplan. In 2023 wordt een nieuw beheerplan opgesteld waarin deze budgetten worden heroverwogen.

NB2: Groenbeheer is niet doorgerekend, de budgetten uit het groenbeheerplan 2020 zijn direct overgenomen in de vergelijking.

NB3: De kapitaalslasten voor een eenmalig investeringsbudget van € 79.000 bedragen ca. € 2.765 bij een looptijd van 40 jaar en 1% rente. Hiermee kan voor één jaar het huidige verschil tussen de benodigde en beschikbare investeringsbudgetten worden gevuld.

NB4: De ruimte van € 98.000 in het exploitatiebudget biedt de ruimte voor het dragen van kapitaalslasten van een eenmalig investeringsbudget van ca. € 2,8 miljoen bij een looptijd van 40 jaar en 1% rente.

Dit budgettaire neutrale scenario ligt dicht bij de onderhoudskwaliteit die op dit moment in Rijswijk wordt nagestreefd en gehaald. Voor details over de nagestreefde en huidige beeldkwaliteit, zie hoofdstuk 1. Het uitgangspunt voor Rijswijk is basiskwaliteit (B) waarbij voor groen, reiniging en sommige meubilair geldt dat in centra A-kwaliteit wordt nagestreefd.

Dit nulscenario biedt een goed uitgangspunt voor basiskwaliteit van de openbare ruimte in Rijswijk. De basis is met dit scenario op orde. Om binnen dit scenario aan de achterstanden, opgaven en ambities te kunnen werken, moeten creatieve oplossingen worden bedacht. Maar ook om nuances aan te brengen in de te realiseren beeldkwaliteit.

Achterstanden

Bij civiele kunstwerken, verharding en beschoeiingen is sprake van vervangingsachterstanden. Uit de doorrekening blijkt dat het huidige investeringsbudget een klein tekort laat zien voor de jaarlijkse gemiddelde reservering die nodig is. Voor het wegwerken van vervangingsachterstanden is daarom extra investeringsbudget nodig.

- De komende vier jaar moeten 20 bruggen worden vervangen, waarvoor de geraamde kosten ca. € 940.000 bedragen. In de huidige begroting is voor vervanging van bruggen € 115.000 opgenomen. Om deze achterstand naast het reguliere vervangingsprogramma weg te werken is de komende 4 jaar een extra investeringsbudget nodig van ca. € 235.000.
- Voor verharding geldt dat de vervangingsachterstand kan worden weggewerkt met een extra investering van ca. € 500.000 de komende vier jaar.

- De achterstand in beschoeiingen van 8,9 kilometer dient nader te worden onderzocht. Voor een deel van de beschoeiingen geldt dat deze permanent kunnen worden omgevormd tot natuurlijke oevers (geen beschoeiing). Voor welk deel dit geldt, is nog niet duidelijk. Wanneer ca. 60% van de houten beschoeiingen moet worden vervangen om de achterstand weg te werken is een investering nodig van ca. € 560.000.
- Voor de vervanging van bomen is in het Groenbeheerplan 2020-2023 budget beschikbaar gesteld. De verwachting is dat hiermee achterstanden in het onderhoud van bomen kunnen worden weggewerkt.

In totaal is voor het weggewerken van alle achterstanden een investering vereist van ca. € 3,5 miljoen. Uitgaande van een afschrijvingstermijn van 40 jaar en 1% rente heeft dit een kapitaalslast van ca. € 122.500 tot gevolg. Het is binnen het nulscenario niet mogelijk om alle achterstanden met de ruimte in het exploitatiebudget weg te werken.

Opgaven

Omgaan met de grote opgaven, zoals begeleiden van vervanging van gasleidingen, wortelopdruk in elementverharding en vervangingen in openbare verlichting, is beperkt mogelijk in dit scenario. De kansen die deze opgaven bieden voor het integraal uitvoeren van vervangingswerkzaamheden kunnen worden benut. Extra kosten als gevolg van deze opgaven voor het beheer van de openbare ruimte zijn binnen de budgetten in dit scenario niet gedekt. De volgende kanttekeningen zijn hierbij nog te maken:

- Voor vervangingen in openbare verlichting is budget beschikbaar en in de organisatie is een start gemaakt om inventarisaties van het areaal compleet te maken.
- Voor het verminderen van hinder door wortelopdruk is een plan voor de lange termijn nodig. Wortelopdruk is het gevolg van slechtere groeiomstandigheden ondergronds. Het is van belang dat binnen de organisatie duurzame oplossingen gevonden worden voor het borgen van plaats en ruimte van bomen in herinrichtingsprojecten. Wanneer bomen voldoende ruimte hebben om hun wortels te ontwikkelen is wortelopdruk geen probleem.
- De opgave voor vervanging van gasleidingen biedt voor het onderhoud van de openbare ruimte een kans. Wanneer straten moeten worden opengebroken is het mogelijk om op een integrale wijze groot onderhoud en vervangingen in dezelfde straten op te pakken. Dit vraagt om integrale project programmering.

Ambities

Er is in dit scenario geen ruimte om extra uitgaven te doen voor het nastreven van de ambities van Buiten Beter. Wel is het mogelijk om binnen het budget 'winst' te behalen zodat er toch aan de ambities kan worden gewerkt. Dit kan, zoals aangegeven, door binnen domeinen slim met budgetten te schuiven, door nuances in kwaliteit aan te brengen of winst in de werkorganisatie te boeken door geoptimaliseerde werkmethoden. Hiervoor moeten binnen het budget keuzes worden gemaakt en organisatiedoelen worden gesteld.

Ruimte voor nuances beeld en ambities

De beeldambitie, en de opgave om die in een aantal domeinen te bereiken, is met dit budget te realiseren. Op exploitatie is een klein overschot wanneer er wordt doorgerekend op niveau B. Er kan voor worden gekozen deze ruimte deels aan te wenden om op maatregelniveau kwaliteiten te verbeteren en op A-niveau te brengen. Dit is ook mogelijk door slim nuances aan te brengen, bijvoorbeeld door op onderdelen naar C-niveau te gaan.

Om nuances aan te brengen in kwaliteit is het mogelijk om kostenneutraal ruimte in het budget te creëren. Hierbij valt te denken aan:

- In de grote groengebieden op meer natuurlijke wijze beheer en onderhoud aan met name bosplantsoen, bomen en gras te laten plaatsvinden waar dat goed mogelijk is. De technische kwaliteit blijft hiermee wel geborgd.

- Het groot onderhoud van verhardingen kan deels worden geïntegreerd in het vervangingsprogramma. Hierdoor zijn middelen vrij te krijgen, onder voorwaarde van een nadere uitwerking en slim werken. De mogelijkheid om bij de open verhardingen (tegels en klinkers) in te zetten op reparatie in het dagelijks onderhoud en minder op programmatisch groot onderhoud doet zich voor doordat een groot deel van Rijswijk op draagkrachtige zandgrond ligt (binnenduinrand).
- Het beeld bestaat dat een optimalisatieslag in het werken mogelijk is door binnen het groendomein de werkwijzen slim vorm te geven en de contracten strakker te sturen. Hierdoor kan mogelijk budget vrijkomen maar kan de beeldkwaliteit ook verbeteren.
- Er is in dit scenario € 98.000 ruimte op de exploitatiebegroting. Dit biedt de mogelijkheid tot het aanvragen van eenmalig investeringskrediet van ca. € 2,8 miljoen bij een afschrijvingstermijn van 40 jaar en 1% rente.

De budgetruimte kan dan ingezet worden om:

- De centrumgebieden structureel op A-niveau onderhouden voor in ieder geval groen, meubilair en reiniging.
- Het op niveau houden of op een hogere kwaliteit brengen van in het zicht springende maatregelen. In reiniging en groen zijn onderhoudsmaatregelen te selecteren die een groot effect hebben op het beeld en de beleving van bewoners. Denk hierbij aan onkruid op verharding en rondom obstakels, randbeheer, kleur en fleur toevoegen, het creëren van bloemrijke bermen en het verminderen van zwerfafval.
- Inspelen op lokale behoeften in wijken door de behoefte te onderzoeken en de functie van de openbare ruimte daarop te laten aansluiten.
- De belangrijkste achterstanden weg te werken in wegen, bruggen en beschoeiingen.

Dit vraagt een nadere uitwerking in de arealen die met de verschillende mogelijkheden gemoeid zijn en de uiteindelijke kostprijs c.q. besparing die dit oplevert.

4.3. Scenario gericht versoberen

In dit scenario wordt de beeldkwaliteit van de openbare ruimte in Rijswijk gericht op onderdelen teruggebracht naar niveau C. Hierbij wordt een selectie gemaakt van gebieden en onderhoudsmaatregelen waarvoor dit mogelijk is. In de selectie van structuurgebieden en onderhoudsmaatregelen die hiervoor in aanmerking komen moeten keuzes worden gemaakt. Als er structureel bezuinigd moet worden, is dit een reëel scenario. De keuzes die gemaakt kunnen worden zijn:

- Beheerdomeinen volledig terugbrengen naar C-kwaliteit op beeld zonder hogere veiligheidsrisico's te lopen. Het is mogelijk te zorgen dat de veiligheidsrisico's bij verhardingen, civiele kunstwerken of meubilair niet toenemen, maar wel in te leveren op het beeld (schoon, zichtbare reparaties).
- Structuurgebieden selecteren waar onderhoud op beeldkwaliteit C voldoende is of mogelijke geacht wordt. Het is mogelijk om complete structuurgebieden naar een C-kwaliteit terug te brengen. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor bedrijventerreinen en buitengebieden, waar bewoners zich minder snel storen aan een meer sobere uitstraling van de buitenruimte. Rijswijk heeft wijken van verschillende leeftijden. Na ongeveer 50 jaar is de buitenruimte in woonwijken vaak toe aan vervangingen. Wanneer bekend is dat binnen enkele jaren reconstructies voor wijken gepland staan, kan ervoor worden gekozen om deze wijken op een sobere kwaliteit te onderhouden. Dit voorkomt onderhoudskosten voor areaal dat binnenkort wordt vervangen.
- Gericht locaties onderhouden op C-kwaliteit. Rijswijk kent enkele grote parken. Het is mogelijk een groot deel van deze parken het beheer zó in te richten dat minder inzet nodig is om een sobere maar nette uitstraling te waarborgen.

Onderhoud op C-niveau brengt het risico met zich mee dat een deel van het areaal afglijdt naar D-niveau, wat wel extra veiligheidsrisico's betekent. Daarom is een goede risicosturing vereist.

Voor dit scenario is het van belang goede afwegingen te maken en de effecten op de beeldkwaliteit mee te nemen in de afwegingen. Keuzes in (beeld)kwaliteit hebben in eerste instantie vooral een visueel effect en daarmee op de beleving van de inwoners.

Het terugbrengen van de kwaliteit voor de helft van de stad naar niveau C levert een geschatte structurele besparing op van ca. € 600.000 per jaar op met name de exploitatiekosten ten opzichte van de huidige situatie. Als dit versneld uitgevoerd zou moeten worden zijn er mogelijk frictiekosten vanwege het openbreken van bestaande contracten en/of afspraken. Wanneer voor dit scenario wordt gekozen is een financiële doorrekening inclusief keuzes voor structuurgebieden en onderhoudsmaatregelen nodig om over te kunnen gaan tot implementatie.

De volgende kanttekeningen moeten hierbij worden gemaakt:

- Wanneer dit scenario wordt gekozen, maar wel de achterstanden worden weggewerkt, dan zorgen de extra kapitaalslasten voor een meer beperkte besparing van ca. € 450.000 - € 550.000 per jaar.
- Binnen dit scenario wordt stevig ingeleverd op de nagestreefde beeldkwaliteit voor Rijswijk. De openbare ruimte zal een soberder uitstraling krijgen. De opgave om het beheer weer op het nagestreefde niveau te brengen zal moeten worden losgelaten en er moeten heldere keuzes gemaakt worden.
- Evenals in het nulscenario is voor het wegwerken van achterstanden extra investeringsbudget nodig. Door onderhoud op een sobere kwaliteit wordt het risico op extra achterstanden groter.
- De grote opgaven bieden nog altijd kansen om integraal vervangingsonderhoud op te pakken. Hiervoor moet in de organisatie worden gestuurd op het integraal pakken van die kansen.
- Een aantal ambities van Buiten Beter worden minder belangrijk. Het nastreven van een groene woonstad en een leefomgeving die meer aansluit bij de bewoners vergt juist extra of slimmere inzet van middelen. In dit scenario is de kans hierop minder.
  - Het streven naar een betere basis kan voor een deel door winst te behalen in de organisatie, maar door onderhoud op een lagere kwaliteit wordt een basisniveau voor beeld niet meer gehaald.
  - Het herkenbaarder maken van de stadsassen door een hogere kwaliteit na te streven is niet mogelijk.
  - Verduurzaming zal wel blijven plaatsvinden, maar Rijswijk kan niet vooroplopen.
  - Voor klimaatadaptatie zijn nieuwe inrichting en nieuwe manieren van onderhoud nodig. In dit scenario is er geen ruimte om hier extra aandacht aan te besteden.

4.4. Scenario sober

Er is ook scenario doorgerekend waarbij de meest sobere variant is uitgewerkt. Dit is gedaan om aan te geven waar budgettair de onderkant zit. Dit is een doorrekening voor geheel Rijswijk op niveau C. Dit niveau is het laagste niveau dat in Nederland haalbaar geacht wordt en waar met name op het gebied van veiligheid en aansprakelijkheidsrisico's op vanwege schades die gebruikers als gevolg van die kwaliteit mogelijk oplopen. Met het toevoegen van deze doorrekening is het mogelijk om de vergelijking te maken tussen B (huidig) en C-kwaliteit. De totale kosten vindt u in tabel 20, de details per beheerdomein vindt u in bijlage 1.

Samenvattende tabel scenario Sober
Uitdraai gemaakt op: 13-1-2021

Onderhoud type	Scenario sober (C) berekend		Budgetten Rijswijk		Scenario sober vgl. budget	
	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)
Totaal (afgerond)	€ 5.671.000	€ 4.062.000	€ 7.204.000	€ 4.196.000	€ 1.533.715	€ 133.429

Tabel 20. Jaarlijks benodigde totaalbudgetten en vergelijking met de beschikbare budgetten in Rijswijk voor dagelijks onderhoud (exploitatie) en vervangingen (jaarlijkse investeringsreservering) met een onderhoudsniveau sober (C).

NB: Voor vervangingsbudgetten in het domein spelen is geen doorrekening gemaakt, maar zijn de toegekende budgetten van het uitvoeringsplan gehanteerd. In 2023 wordt een nieuw beheerplan opgesteld waarin deze budgetten worden heroverwogen.

NB2: Groenbeheer is niet doorgerekend, de budgetten uit het Groenbeheerplan 2020 zijn direct overgenomen in de vergelijking.

De mogelijke besparing in dit scenario bedraagt ca. € 1.530.000 voor exploitatie op onderhoudsniveau C. Het huidige budget voor vervanging in Rijswijk stemt nagenoeg overeen voor onderhoud op niveau C. Een uitwerking vindt u in bijlage 1.

In het scenario sober worden de effecten op de kwaliteit en ambities die zichtbaar zijn in het scenario 'gericht versoberen', versterkt. De beeldkwaliteit gaat verder achteruit naar een niveau C (sober). Dit is het laagst mogelijke ambitieniveau dat in Nederland acceptabel is; wanneer het niveau verder zakt, is sprake van kapitaalsvernietiging omdat de groot onderhoud en vervangingsbudgetten niet meer toereikend zijn om de voorzieningen duurzaam en langdurig in stand te houden.

Het inlopen van achterstanden is zonder extra investeringen niet mogelijk. Bij onderhoud op C-niveau neemt de hoeveelheid van het areaal dat afneemt tot kwaliteit D, toe, wat op termijn leidt tot extra achterstand. Wanneer areaal toch afzakt naar D-kwaliteit zijn vaak extra investeringen nodig om het weer op peil te krijgen. Het risico op extra kosten is daarom aanwezig, waardoor dit scenario financieel extra risico's meebrengt. Wanneer in dit scenario de aanwezige achterstanden worden weggewerkt, is de besparing in dit scenario ca. € 1.430.000.

De ambities voor Buiten Beter zullen naar de achtergrond verdwijnen. Het nastreven van een groene woonstad en een leefomgeving die meer aansluit bij de bewoners en ondernemers vergt extra inzet en die is er in dit scenario niet. Het streven naar een betere basis kan voor een deel door winst te behalen in de organisatie, maar door onderhoud op een lagere kwaliteit wordt een basisniveau voor beeld niet meer gehaald. Het herkenbaarder maken van de stadsassen is niet mogelijk. Verduurzaming zal minimaal plaatsvinden. Voor klimaatadaptatie zijn nieuwe inrichting en nieuwe manieren van onderhoud nodig. In dit scenario is er geen ruimte om hier extra aandacht aan te besteden.

4.5. Samenvatting scenario's en overwegingen

Financieel

De drie scenario's hebben verschillende financiële consequenties en gevolgen voor de beeldkwaliteit, beheer-achterstanden, opgaven en ambities.

De financiële consequenties zijn in onderstaande tabel samengevat. De cijfers in deze tabel betreffen de verschillen tussen de doorrekening (benodigd budget) en de begroting (beschikbare budget). Zwarte cijfers geven een positief verschil weer (overschot) en rode cijfers een negatief verschil (tekort) ten opzichte van de begroting.

	exploitatie				investering			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Nul scenario (basis op orde)	€ 98.000	€ 96.025	€ 94.050	€ 92.075	€ -79.000	€ -79.000	€ -79.000	€ -79.000
Scenario gericht versoberen	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Scenario sober	€ 1.533.715	€ 1.538.385	€ 1.543.055	€ 1.547.725	€ 133.429	€ 133.429	€ 133.429	€ 133.429

Tabel 21. De financiële consequenties per scenario exclusief wegwerken van achterstanden. Weergegeven bedragen zijn de verschillen tussen de doorrekening (benodigd budget) en de begroting (beschikbaar budget). Een tekort in investeringsbudget drukt op de exploitatielasten door kapitaalslasten over het te dichten gat.

De vertaling van de kapitaallasten van de structurele investeringen en de eenmalige investering zijn als volgt berekend.

- In het nulscenario wordt een extra structurele investering gedaan van € 79.000 om het tekort aan structureel investeringsbudget te compenseren. Deze investering wordt afgeschreven in 40 jaar tegen een rente van 1%. Dit resulteert in een jaarlijkse kapitaallast van € 1.975 en rentelast van € 790. U ziet in bovenstaand tabel de exploitatie afnemen met deze bedragen.
- In het scenario gericht versoberen worden geen extra structurele investeringen gedaan. Daarom blijft hier het exploitatiebudget gelijk.
- Het scenario sober kent een overschot op het investeringsbudget van € 133.429. Hierdoor stijgt het overschot op de exploitatie. We lenen minder geld waardoor er geen rente en afschrijving plaatsvindt. Het overschot op exploitatie loopt op met € 3.335 (geen kapitaallasten) en € 1.334 (geen rente). Dit ziet u terug in bovenstaande tabel als toename op de exploitatie.

Wegwerken achterstanden

Daarnaast is het in de scenario's mogelijk om achterstanden weg te werken. De extra investeringen die hiervoor nodig zijn hebben effect op het exploitatiebudget door de kapitaalslasten die deze investeringen met zich meebrengen. Er wordt in 2021 gestart met het wegwerken van de achterstanden. De rente en afschrijving drukt vanaf 2022 op de begroting. In tabel 22 zijn de kapitaallasten doorgerekend per scenario inclusief de extra investering van € 1.800.000.

- Het nulscenario biedt bovenop de extra structurele investering ruimte voor een eenmalige investering van € 1.800.000 om de aanwezige onderhoudsachterstanden weg te werken (€ 450.000 per jaar in vier jaar). Deze wordt gefinancierd uit het overschot op de exploitatie. Het wegwerken van de achterstand vertaalt zich in een jaarlijkse extra kapitaallast van € 11.250 en een rente van € 4.500.
- In het scenario gericht versoberen kunnen door een groter overschot op de exploitatie de onderhoudsachterstanden worden weggewerkt. Het wegwerken van de achterstand vertaalt zich in een kapitaallast van € 11.250 en een rente van € 4.500.
- In het scenario sober vertaalt het wegwerken van achterstanden zich in een kapitaalslast van € 11.250 en een rente van € 4.500. Dit heeft effect op de exploitatie naast de aflopende kapitaalslasten voor structureel investeringsbudget.

	exploitatie			
	2021	2022	2023	2024
Nulscenario	€ 98.000	€ 80.275	€ 62.550	€ 44.825
Scenario gericht versoberen	€ 600.000	€ 584.250	€ 568.500	€ 552.750
Scenario sober	€ 1.533.715	€ 1.522.635	€ 1.511.555	€ 1.500.475

Tabel 22. De financiële consequenties van de scenario's op het exploitatie-overschot, inclusief kapitaalslasten voor structurele extra investeringen en het wegwerken van achterstanden. Weergegeven bedragen zijn de verschillen tussen de doorrekening (benodigd budget) en de begroting (beschikbaar budget).

Het IBOR-plan gaat ervan uit dat areaaluitbreidingen leiden tot actualisatie van de budgetten. Dit betekent dat de oplevering van nieuwe wijken tot ophoging leidt van de genoemde budgetten.

Effect op ambities

De gevolgen voor de openbare ruimte en de ambities van Rijswijk zijn in tabel 23 samengevat. De kosten vertonen bij het scenario sober geen extra plus vanwege de toegenomen kans op achterstanden en de daarbij horende kosten. De mogelijkheid tot het wegwerken van achterstanden in deze tabel gaat uit van de huidige beschikbare budgetten. Extra investeren om achterstanden weg te werken is mogelijk in elk scenario (zie tabel 23).

Ambitie	Nulscenario	Gericht versoberen	Sober
Kosten	0	+	+
Beeldkwaliteit	+	-	--
Wegwerken achterstanden	0	0	0
Opgaven	+	0	0
Een betere basis	+	0	-
Een groene woonstad	+	-	--
Bereikbaarheid	+	0	-
Een betere leefomgeving van de bewoners	+	-	--
Duurzaamheid	+	0	0
Klimaatadaptatie	+	-	-

Tabel 23. De consequenties van de scenario's ten opzichte van de huidige situatie. Bij 0 wordt de huidige situatie voortgezet.

Effect op 'basis op orde' en risico's

In het scenario Sober wordt niet voldaan aan 'basis op orde'. Dit scenario levert op korte termijn een kostenbesparing op, maar dit heeft veel risico's en naar verwachting negatieve gevolgen. De beeldkwaliteit gaat sterk achteruit. Voor beheerdomeinen waarin veiligheid belangrijk is, brengt dit het risico met zich mee dat er vaker een D-kwaliteit voorkomt, wat tot grotere veiligheidsrisico's kan leiden. Achterstanden kunnen oplopen door meer areaal dat naar D-kwaliteit kan afzakken. Grote opgaven kunnen niet voortvarend worden opgepakt. Ambities verdwijnen naar de achtergrond. Door de hogere kans op D-kwaliteit en daardoor de kans op meer veiligheidsrisico's en achterstanden, kan ervoor zorgen dat op de lange termijn juist meer investering nodig is. Dit scenario heeft daarom ook financiële nadelen.

Het scenario gericht versoberen van de openbare ruimte kan nog wel een verantwoorde kostenbesparing opleveren. De beeldkwaliteit wordt planmatig teruggebracht. Dit betekent wel dat er keuzes worden gemaakt voor domeinen, maatregelen of structuurgebieden waarop aan kwaliteit overwogen wordt ingeleverd. De openbare ruimte gaat er wel soberder uit zien in Rijswijk. Een keuze daarvoor moet in ieder geval politiek draagvlak hebben.

De opgaven worden niet voortvarend opgepakt, al bieden ze wel kansen om vervangingen integraal aan te pakken. Voor de ambities geldt over het algemeen dat het mogelijk is ze in het denken en doen van de organisatie te integreren, maar dat er geen ruimte is om er extra aandacht aan te besteden. Voor de ambities van een groene woonstad en een betere leefomgeving geldt dat deze aandacht wel nodig is om iets te bereiken. Deze ambities kunnen daarom niet worden gerealiseerd. Het actief vormgeven van een klimaatbestendige stad vanuit beheer is ook niet mogelijk.

De openbare ruimte gaat er op achteruit in het scenario gericht versoberen. Het lijkt moeilijk om op dit moment draagvlak te vinden voor het terugbrengen van de kwaliteit. Er is een risico op het laten oplopen van achterstanden.

Het nulscenario werkt met het huidige budget. Binnen dit budget is het mogelijk de beeldkwaliteit op niveau te houden dan wel op zichtbepalende onderdelen te verbeteren. Voor het wegwerken van in het verleden opgelopen achterstanden is wel extra investeringsbudget vereist. Het overschot in de exploitatie biedt de mogelijkheid om de kapitaalslasten van een deel van dit investeringsbudget te dekken. Achterstanden kunnen daarom

gedeeltelijk worden weggewerkt. Binnen dit scenario is geen extra budget om aan opgaven of ambities te werken, maar het geeft wel ruimte om binnen het beschikbare budget verbeteringen aan te brengen in de processen binnen de organisatie. Het is mogelijk om binnen beheerdomeinen slim te besparen en die “ruimte” gericht in te zetten op enkele ambities. Kortom: binnen dit scenario is er geen extra budget voor opgaven en ambities, maar het biedt wel de meeste kansen om hier ruimte voor te maken.

In dit scenario voldoet de openbare ruimte aan ‘basis op orde’ en er zijn de meeste kansen om gericht te werken aan de ambities van Buiten Beter. Het scenario is budgetneutraal.

Dit hoofdstuk geeft een drietal scenario’s en overwegingen die het college en de raad van Rijswijk handvatten geven om een onderbouwde keuze te maken in het beheer van de openbare ruimte voor de komende jaren. De keuze die wordt voorgelegd aan de raad wordt geformuleerd in een raadsvoorstel.

5. Monitoren en voortgangsbewaking

Wanneer er wordt gekozen voor onderhoud in de openbare ruimte op een bepaalde kwaliteit, is het belangrijk om voldoende informatie te hebben over de kwaliteit die daadwerkelijk wordt gehaald. Bij het opstellen van dit IBOR is een start gemaakt met metingen in de openbare ruimte volgens de CROW-methodiek voor beeldkwaliteit. De gemeten kwaliteit als opgenomen in dit IBOR kan worden gezien als een nulmeting.

Borging kwaliteitsbewaking

De borging van de kwaliteitsbewaking vindt plaats door:

- Beeldkwaliteitsmeting volgens CROW-normen, viermaal per jaar.
- Analyse van de resultaten door vergelijking met de beleidsdoelen en ambities.
- Rapportage in de paragraaf 'kapitaalgoederen' van de reguliere begrotingscyclus.
- Bijsturen in beleid, organisatie of middelen.

Metten beeldkwaliteit

Om het effect van de inspanningen in de openbare ruimte meetbaar te houden worden deze metingen voortgezet. Hiervoor worden CROW-gecertificeerde schouwers ingezet die meten volgens de CROW-beeldsystematiek. Deze systematiek beoordeelt het beeld van de openbare ruimte op een reeks beeldmeetlatten met een score van A+ tot en met D (zie tabel 24).

Niet het hele jaar is dezelfde manier van beheeren nodig door het veranderen van weersomstandigheden en gebruik. Dit heeft ook effect op de meetresultaten van een beeldmeting. Daarom wordt vier keer per jaar gemeten om een evenwichtig beeld te geven van de kwaliteit van de openbare ruimte in Rijswijk.

Metingen vinden plaats op geselecteerde beeldmeetlatten. De meetlatten worden zó gekozen dat zij een representatief beeld geven van de beeldkwaliteit van de gehele openbare ruimte. Bij de nulmeting in 2020 is hier een selectie in gemaakt. De hiervoor geselecteerde beeldmeetlatten worden doorgezet naar de volgende metingen.

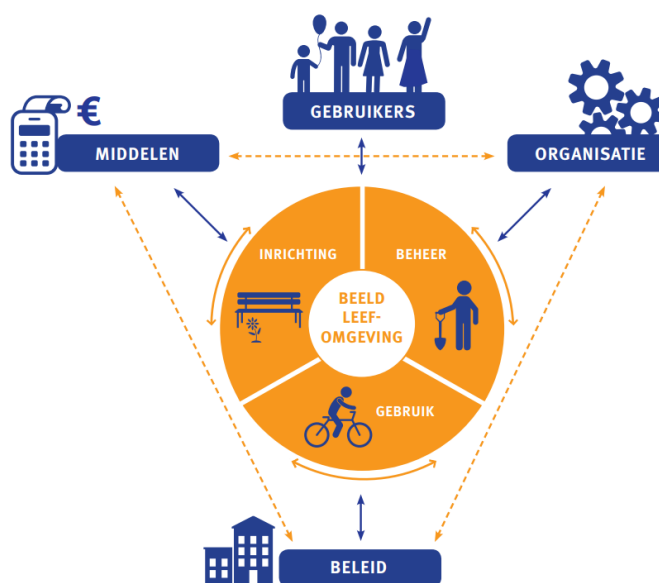
Analyse en sturing

Niet alleen de meetresultaten zijn belangrijk voor een goede kwaliteitsmeting, maar ook de interpretatie daarvan. Wanneer het gemeten beeld niet overeenstemt met de gestelde ambities, is het van belang te achterhalen wat hier de oorzaak van is en bij te sturen.

Het beeld van de openbare ruimte wordt bepaald door de inrichting, het beheer en het gebruik

Vijf onderhoudsniveaus				
A+	A	B	C	D
Zeer hoog	Hoog	Basis	Laag	Zeer laag
Nage-noeg ongeschon-den	Mooi en comforta-bel	Functi-oneel	Onrustig beeld, dis-comfort of enige vorm van hinder	Kapitaalvernietiging, uitlokking van vernie-ling, functieverlies, juridische aansprake-lijkstelling of sociale veiligheid.

Tabel 24. Onderhoudsniveaus openbare ruimte volgens de CROW-beeldsystematiek. Op uiteenlopende onderdelen wordt deze score toegekend.

Figuur 16. Model beeld- en kwaliteitsbepalende aspecten openbare ruimte.

(figuur 16). Wanneer ergens zwerfafval ligt kan dit worden veroorzaakt door inrichting (verkeerd geplaatste afvalbakken), het gebruik (mensen laten afval liggen) of het beheer (lage reinigingsfrequentie). Wanneer dit in beeld wordt gebracht, kan hier gericht op worden gestuurd.

Sturen in het beheer van de openbare ruimte kan op het gebied van beleid, organisatie en middelen (figuur 16). Voor een zwerfafvalprobleem kan nieuw beleid worden gemaakt (zwerfafvalplan), de organisatie kan worden verbeterd (planning of contracten bijstellen) of de beschikbare middelen worden gewijzigd (toekennen extra budget).

Dit model biedt houvast in het sturen op beeldkwaliteit in de openbare ruimte. Voor de mogelijkheden tot sturing in de processen en organisatie binnen de gemeente Rijswijk is hoofdstuk 3 het uitgangspunt.

Bijlage 1: Doorrekeningen

In deze bijlage vindt u de details van de doorrekeningen van het nulscenario en het scenario sober. De bijlage start met een totaaloverzicht van alle scenario's naast elkaar en een vergelijking met de beschikbare budgetten in Rijswijk. In de daaropvolgende pagina's is voor elk scenario de berekening van de kosten per gebied in Rijswijk en per type onderhoudsbudget weergegeven: dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging.

Opmerkingen:

- De doorrekeningen gaan uit van de meest actuele gegevens van het huidige areaal.
- Er is geen voorschot genomen op areaaluitbreiding. De berekende benodigde budgetten gaan zodoende uit van de reguliere extra budgetten die beschikbaar komen in geval van areaaluitbreiding door oplevering van ontwikkelingsprojecten.
- Beheerkosten kunnen in specifieke situaties verschillen. In de doorrekening wordt onderscheid gemaakt tussen typen areaal. Per type worden gemiddelde eenheidsprijzen gehanteerd. Specifieke situaties waarin kosten hoger of lager zijn, zijn zodoende inbegrepen.
- In de categorisering van beheerdisciplines (groen, verharding, openbare verlichting, etc.) is uitgegaan van de categorieën die het stadsbeheer en de buitendienst in Rijswijk hanteren. Hiervoor zijn het uitgangspunt het Groenbeheerplan 2020-2023 en de begroting.
- In de berekening is voor vervangingskosten van groen het Groenbeheerplan 2020-2023 aangehouden. In dit plan is op basis van een inspectie voor de komende vier jaar €177.000,- begroot voor vervangingskosten. Dit bedrag is in deze berekening direct uit het Groenbeheerplan 2020-2023 overgenomen. In de tabellen per gebied ziet u een kolom met 'groenbeheerplan vervanging'. Als de vervangingskosten – inclusief vervangingsreserveringen voor vervanging aan het einde van de levensduur van objecten – worden doorgerekend door het model dan bedragen deze kosten ca. €700.000,- per jaar.
- In de berekening is voor vervangingskosten van Spelen uitgegaan van een beleidswijziging die hierop heeft plaatsgevonden. In het uitvoeringsplan spelen is het vervangingsbudget voor speelvoorzieningen vastgesteld op € 200.000. In 2023 wordt een nieuw beheerplan voor Spelen opgesteld waarin dit budget wordt herzien.
- De kosten van exploitatie van het groen zijn wanneer mogelijk direct overgenomen uit het Groenbeheerplan 2020-2023.

In deze bijlage

- Doorrekening nulscenario
- Doorrekening scenario sober

Nulscenario

In dit scenario zijn de onderstaande kwaliteitsniveaus gehanteerd.

Beheercategorie - Beheergroep	Bedrijventerrein	Centrumgebied	Hoofdwegen	Parkzones I Landgoederen	Parkzones II Parken	Woonwijk I Oud Rijswijk	Woonwijk II Vroeg na-oorlogs	Woonwijk III Laat na-oorlogs	Woonwijk IV RijswijkBuiten	Buitengebied/ov	Riolering
GROEN	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
VERHARDING	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
WATER	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
RIOLERING	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
CIVIELE KUNSTWERKEN	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
MEUBILAIR	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >
REINIGING	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >

Tabel 25. De beeldkwaliteit gebruikt voor de doorrekening van het nulscenario.

Samenvattende tabel Nulscenario
Uitdraai gemaakt op: 13-1-2021

Onderhoud type	Nulscenario (B) berekend		Budgetten Rijswijk		Nulscenario (B) vgl. budget	
	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)
Totaal (afgerond)	€ 7.106.000	€ 4.274.000	€ 7.204.000	€ 4.196.000	€ 98.000	-€ 79.000
GROEN	€ 3.215.000	€ 177.000	€ 3.262.000	€ 177.000	€ 47.000	€ 0
VERHARDING	€ 1.118.319	€ 1.582.481	€ 1.105.369	€ 1.388.750	-€ 12.950	-€ 193.731
WATER	€ 236.780	€ 235.000	€ 263.106	€ 268.000	€ 26.326	€ 33.000
CIVIELE KUNSTWERKEN	€ 247.655	€ 662.893	€ 262.496	€ 542.500	€ 14.841	-€ 120.393
MEUBILAIR	€ 273.190	€ 167.120	€ 270.253	€ 142.500	-€ 2.937	-€ 24.620
SPELEN	€ 60.910	€ 200.000	€ 57.440	€ 200.000	-€ 3.470	€ 0
OPENBARE VERLICHTING	€ 438.000	€ 562.000	€ 383.770	€ 687.000	-€ 54.230	€ 125.000
VERKEERSREGELINST.	€ 141.860	€ 338.000	€ 200.780	€ 440.000	€ 58.920	€ 102.000
REINIGING	€ 1.148.934	€ 0	€ 1.173.714	€ 0	€ 24.780	€ 0
OVERIG	€ 225.350	€ 350.000	€ 225.340	€ 350.000	-€ 10	€ 0

Tabel 26. Resultaten doorrekening nulscenario per beheerdomein. Links de doorrekening, in het midden de budgetten van Rijswijk, rechts een vergelijking tussen de berekening en het budget. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat investeringsbudgetten.

Scenario sober

Beheercategorie - Beheergroep	Bedrijventerrein	Centrumgebied	Hoofdwegen	Parkzones I Landgoederen	Parkzones II Parken	Woonwijk I Oud Rijswijk	Woonwijk II Vroeg na- oorlogs	Woonwijk III Laat na- oorlogs	Woonwijk IV RijswijkBuiten	Buitengebied/ov	Riolering
GROEN	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
VERHARDING	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
WATER	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
RIOLERING	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
CIVIELE KUNSTWERKEN	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
MEUBILAIR	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
REINIGING	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >

Tabel 27. De beeldkwaliteit gebruikt voor de doorrekening van scenario sober.

Samenvattende tabel Nulscenario

Uitdraai gemaakt op: 13-1-2021

Onderhoud type	Scenario sober (C) berekend		Budgetten Rijswijk		Scenario sober vgl. budget	
	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)	Exploitatie	Vervanging (investering)
Totaal (afgerond)	€ 5.671.000	€ 4.062.000	€ 7.204.000	€ 4.196.000	€ 1.533.715	€ 133.429
GROEN	€ 2.608.100	€ 177.000	€ 3.262.000	€ 177.000	€ 653.900	€ 0
VERHARDING	€ 1.120.331	€ 1.545.853	€ 1.105.369	€ 1.388.750	-€ 14.962	-€ 157.103
WATER	€ 225.720	€ 201.000	€ 263.106	€ 268.000	€ 37.386	€ 67.000
CIVIELE KUNSTWERKEN	€ 228.400	€ 622.548	€ 262.496	€ 542.500	€ 34.096	-€ 80.048
MEUBILAIR	€ 184.610	€ 133.920	€ 270.253	€ 142.500	€ 85.643	€ 8.580
SPELEN	€ 49.150	€ 200.000	€ 57.440	€ 200.000	€ 8.290	€ 0
OPENBARE VERLICHTING	€ 399.000	€ 531.000	€ 383.770	€ 687.000	-€ 15.230	€ 156.000
VERKEERSREGELINST.	€ 139.860	€ 301.000	€ 200.780	€ 440.000	€ 60.920	€ 139.000
REINIGING	€ 490.031	€ 0	€ 1.173.714	€ 0	€ 683.683	€ 0
OVERIG	€ 225.350	€ 350.000	€ 225.340	€ 350.000	-€ 10	€ 0

Tabel 28. Resultaten doorrekening scenario sober per beheerdomein. Links de doorrekening, in het midden de budgetten van Rijswijk, rechts een vergelijking tussen de berekening en het budget. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat investeringsbudgetten per project worden aangevraagd en daarom in de praktijk jaarlijks verschillen. Op de begroting drukken deze budgetten jaarlijks op het exploitatiebudget vanwege kapitaalslasten.